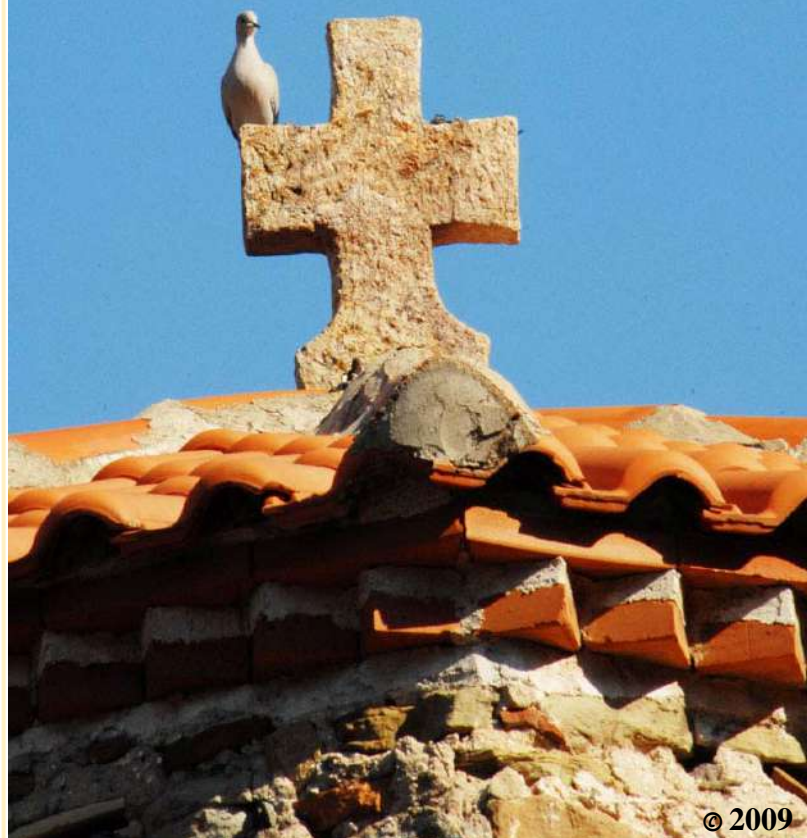

www.stip.gov.mk / e-mail: gradonacalnik@stip.gov.mk

© 2009

ШТИП

Туристички водич
2010

Општина Штип

Градоначалник д-р Зоран Алексов

ул. Васил Главинов бб

++389 (0) 32 22 66 00

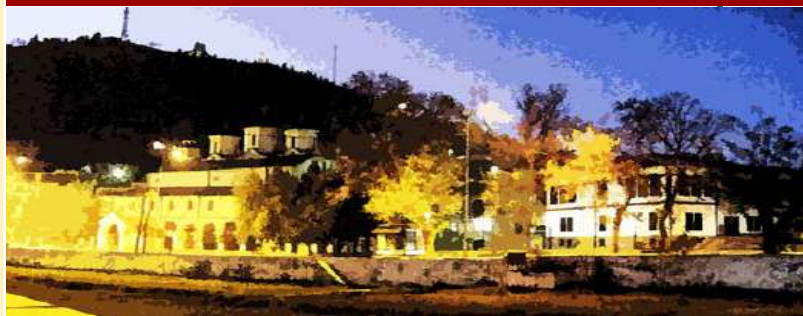
e-mail: gradonacalnik@stip.gov.mk

www.stip.gov.mk

СОДРЖИНА / CONTENT

Добредојдовте во Штип / Welcome To Stip	4
Порака од Градоначалникот / Message From The Mayor	6
Запознајте го Штип / Meet City Of Stip	7
Убавините на Штип / Beauties Of Stip	16
Штип накратко / Stip In Brief	42
Можности и проекти / Possibilities And Projects	44
Историско-туристички знаменитости / Historical And Touristic Sites	46
Традиција / Tradition	64
Гугл мапа на Штип / Google Map Of Stip	66
На англиски молам / In English Please	68
Се гледаме наскоро / Hope To See You Soon	92
Карта на Штип / Map Of Stip	98
Штип на Интернет / Stip On Internet	100
Штип некогаш.. / Stip Thorough The Time..	102
За издавачот / Publisher Notes	105

Ова е дом на срдечни луѓе.
Дом на докажани домаќини.
Го отвораме срцето за сите оние кои случајно или намерно
ќе сакаат да откријат парче од нашата душа.
ДОБРЕДОЈДОВТЕ ВО ШТИП !

ИЗДАВАЧ: Општина Штип
ЗА ИЗДАВАЧОТ: Д-р Зоран Алексов
АВТОРИ: Драган Ристов
 Милена Ристова-Михајловска
УРЕДНИК: Драган Ристов
ФОТОГРАФИИ: Студио *ФОТОМАК*
ТЕХНИЧКА
АДАПТАЦИЈА: Драган Ристов
ПРЕВОД: Билајан Тунева
ЛЕКТОР: Снежана Санева
ГОДИНА: 2009

Општина Штип
 Ул: "Васил Главинов" 66
 Tel: 032 22 66 00
 Fax: 032 22 66 01
 E-mail: opst@stip.gov.mk
 gradonacalnik@stip.gov.mk
 www.stip.gov.mk

© Публикацијата е сопственост на Општина Штип. Не е дозволено
незаконско печатење и користење на делови од текстот за други
потреби.

ОПШТИНА ШТИП MUNICIPALITY OF STIP

ISTIB (Штип - јуни 1913)

ISTIB — *Capitale*. En venant de Kumanovo, à travers les vastes plateaux ondulés qui dominent la rive gauche du Vardar, l'istib traverse par la Breganitsa, apparaît dans un cache de collines chauves dont la plus élevée (la fameuse côte 296) la domine comme une acropole. C'est ici que les Bulgares, le 30 juin 1913, se firent traiter sur leurs frères d'armes. Ainsi débuta l'affroyable bataille de la Breganitsa qui dura une semaine. Le 8 juillet, la division de la Morava passa la Breganitsa et les Bulgares battaient au retrait sur Badovitche.

„Штип е кадилак со тврдина на ридот што чува стража. Во градот има џамии, бањи, голем карван сарај и мала река...”

Евлија Челебија 1661

Добредојдовме во Штип

Драги посетители, инвеститори, намерници,
уметници, спортисти, туристи,

Отворени Ви се нашите врати,
ако некој во Штип сврати.

Јасно е: Штип е стар македонски град
со богат историски слад.

Долга Брегалница минува тука,
Отиња тече кај градското
срце чука.

И Баргала е близу-антички град,
на Штип е соседен брат.

Вруток е Штип на патриотска идеологија,
има најбогата историја.

Овде е силна индустријата:
прехранбената, кожарската,
конфекцијата..

Штип има низа факултети.
Чува религиjsки локалитети.

Топлите води од Кежовица и П'ците нудат
лек. Исар датира од I век.

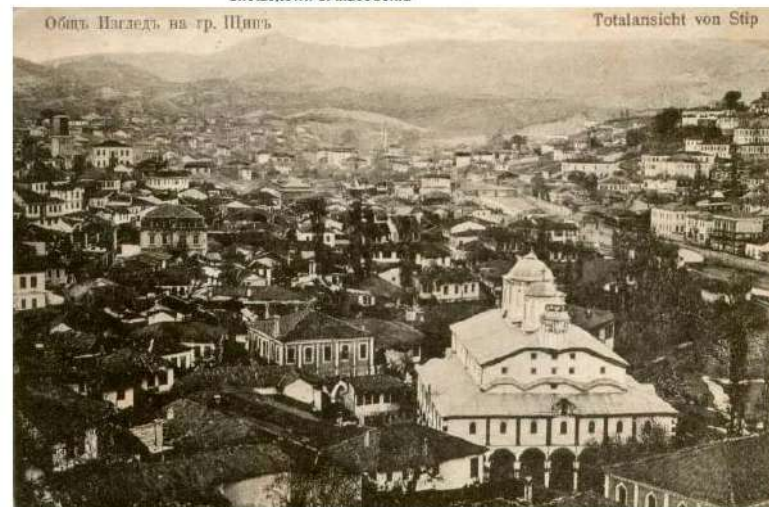
И Астибо бил, и Стипион и Стип,
та, конечно, денес е Штип.

Повелете во Штип на пастрмајлија и вино,
ќе биде незаборавно и
фино!

Општина Штип

ул: "Васил Главинов" бб tel: 032 22 66 00 / fax: 032 22 66 01
e-mail: opst@stip.gov.mk \ gradonacalnik@stip.gov.mk \ www.stip.gov.mk

Chetas, town of Macedonia

Обшч Наслед, на гр. Штип

Totalansicht von Stip

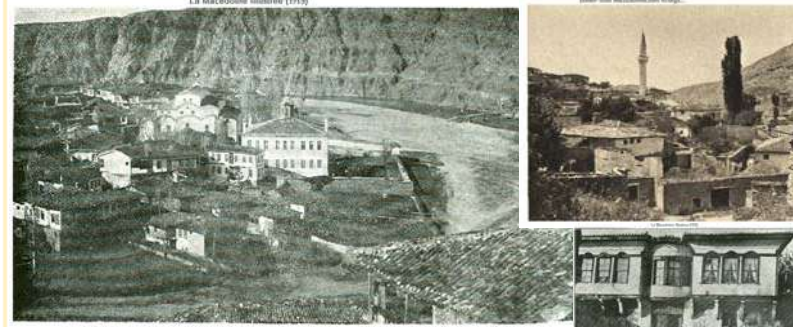
La Macedoine illustree (1919)

339. Обшч изглед — Vue générale.

La Macedoine illustree (1919)

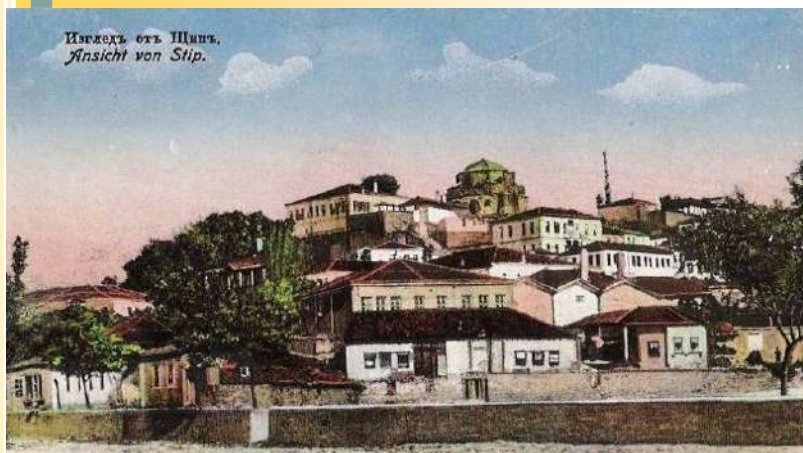
Stip von Pilschke'schen Fotograf.

341. Черквата и училиштето во Ново село. — L'église et l'école de Novo-selo.

St. Catherine's church - Stip, 1919.

ШТИП НЕКОГАШ...

ФРАГМЕНТИ ОД ИСТОРИЈАТА НА ШТИП

Штип е град во кој историјата оставила бројни траги. Името *Астибо* за прв пат го споменува античкиот хроничар *Полиен* во 3 век пред н.е. Тој пишувал дека во реката Астибо (денешна Брегалница) е изведувано ритуално капење на пеонските кралеви. Астибо повторно се споменува во Табула Пеутингемиана (античка карта од 4 век) како населба на патот за Стоби-Пауталија. Историчарите лоцираат остатоци од Астибо на просторот од денешниот стар дел на градот, на источните падини на ридот *Исари* локациите *Стар Конак*, *Тузлија* и *Горно Маало*. Денес од античката архитектура на градот делумно се сочувани остатоците на градскиот аквадукт во месноста *Кемер*, преку кој градот се снабдувал со чиста вода. Населбата егзистира и во доцниот антички и во раниот византиски период, веројатно, под името **Стипеон**, а во средниот век населбата го добива името Штип.

Од средновековниот период при крај на IV век и во текот на VII век, во аваро-словенските освојувања на Балканот настрадале речиси сите доцно-антички-рановизантиски градови меѓу кои и Стипеон. Средновековниот град Штип никнал врз урнатините на античкиот град Астибо и рановизантискиот Стипеон, а средновековната историја започнува со населувањето на Словените.

Од 976 до 1014 год. Штип се наоѓа во границите на *Самуиловата држава*. Временскиот период и пропаста на Самуиловата држава се карактеризира со чести менувања на господарите и тоа Византија, Бугарија, па Србија се до доаѓањето на Турците кон крајот на втората половина на XIV век кога средновековниот Штип во 1395 год. конечно бил освоен од Османлиите.

Оттогаш, па се до XVII век постојат малку напишани документи за мракот на средновековното владеење на Турците во Штип. Градот се спомнува во 1620 год. како епископско средиште. Во 1661 год. турскиот патеписец *Евлија Челебија* поминал низ градот и го опишал во своите патеписи. Во

Австро-турската војна во 1689 год. Штип е освоен од Австроунгарците. Две години подоцна повторно го заземаат Турците. Штип до крајот на XVIII век почнал подинамично да се развива.

Почитувани читатели,

Ке почнам со една народна мисла: „Ако не одиш до крајот на патот, зошто воопшто тргнуваш?“ Од позиција на Градоначалник, сосема сум свесен дека мојот пат има цел и насока. За мене нема поголема чест од онаа да им служам на граѓаните. Дека морам да го изминам патот по кој сум тргнал за да им обезбедам подобра иднина на своите сограѓани, пред се, на младите генерации.

Јасно е каква одговорност и какви предизвици стојат пред мене. Впрочем, нема подобар начин за стекнување на углед од заедницата на која и припаѓам од оној директно како Градоначалник да ги решавам најважните проблеми на граѓаните.

Штип е градот во кој се родив и живеам. Град во кој создадов семејство, дом, пријатели и поколение. Тоа ми дава несеквичен поттик да создавам. Од позиција на татко на градот да обезбедам максимално убави услови за развој на Штип и истиот да го претворам во достоинствен дом како за сите, така и за моите деца. Штип е општина што од секогаш била административен и економски центар на Источна Македонија. Мојностите што ги нуди градот се огромни... Фантастични. Можете слободно да избирате за да инвестирате. Ако барате ветер, го имате за ветерници. Ако барате вода, ја имаме бањата Кежовица со лековита вода. Барате квалитетна земја или чист воздух? Штип е местото за вас.

Штип е град што искрено им го препорачувам на оние кои никогаш не стапнале овде. Ке бидат пријатно изненадени од љубезноста што ја делиме. Ке бидат воодушевени од историјата што ја имаме. Ке бидат визуелно облагородени од културата што ќе им ја претставиме, а пред се од пријателството што го нудиме. Фактите изнесени во овој прилог не се плод на нечија фантазија со убав стил на изразување. Тие се жива вистина. Тие се аспект на нашето живеење со кој сакаме несеквично да се претставиме, па и да се пофалиме, сакајќи да воспоставиме мостови што ќе ги привлечат љубопитните, авантуристи, инвестори или натуралисти.

Се надевам дека моите зборови ќе бидат предизвик за вас, дека следната средба ќе биде во Штип, на вкусна штипска пастрмаџија, домашно вино и убав збор. Се надевам дека нашите патишта ќе се вкрстат и дека заеднички ќе можеме да ги вреднуваме зборовите со кои сакаме да ви отстапиме парче од душата на вековниот Штип.

Срдечно,

Градоначалник на Општина Штип,
Д-р Зоран Алексов

Д-р Зоран Алексов е роден на 26.07.1964 год. во Штип. Основното и средното образование го завршува во Штип, додека во 1988 год. дипломира на Електро-технички факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ на насока - информатика и автоматика. Магистерските студии ги завршува во Мاستрихт, Холандија во 1995 год. каде се стекнува со титулата-магистер за деловен менаџмент. Во 2005 год. се стекнува со титулата-доктор на информатички науки на Југозападниот Универзитет „Неофит Рилски“ во Благоевград. Во периодот 1988-1996 год. како професор по информатика предава во Гимназијата „Славчо Стојменски“ во Штип, додека во периодот 1996-2004 год. е асистент по предметот-Основи на информатиката при Педагошкиот факултет „Гоце Делчев“ во Штип. Во септември 2007 год. е избран за доцент по група предмети од областа на компјутерските науки на Универзитетот „Американ Колеџ“ во Скопје. Од 2006 год. ја извршува функцијата-директор на Централен Регистар на Република Македонија, а на локалните избори 2009 год. е избран за Градоначалник на Општина Штип. Говори англиски и бугарски јазик. Зоран Алексов е оженет и татко на две деца.

TASTEFULL STATISTICS

Stip had 3,000 inhabitants in 1797, the number increasing to 6000 in 1807, and then almost triple to 17,000 in 1835. By the end of 19-th century (1899) Stip had some 20,900 inhabitants.

After the second world war, there were 45 villages in the municipality, by 2002, 35 have been completely depopulated or have less than 100 inhabitants.

In 1924, the Russian musician Sergey Mihailov, staged “Pagliacci” the first opera in Macedonia every played.

Second name for Stip is, Macedonian Manchester. After opening of University of “Goce Delcev”, third nickname of Stip is-Macedonian Oxford.

in 1952 *Makedonka* began production with 120 workers. Three years later number of employed pop up to 1224. In the golden time of 1987 *Makedonka* had 5900 workers. It was a trade mark of textile industry of the town.

Astibo was founded in 1962 with 119 employees. Ten years later, in 1972, *Astibo* had about 2.000 employed persons and in 1987 pop the record of 4800 employed. *Astibo* stop production in 1990. After 18 years in pause, *Astibo* as a brend is before rebirth.

Today, 5,610 citizens (or 40 percent of all employed) work in 58 companies in the textile sector. It is still the leading industry of Stip.

It takes about 45 minutes to sew a simply designed pair of pants that cost 1.5 euros, compared to the 30 minutes needed for the production of shirts costing 1.3 euros.

Stip is town with largest number of textile firms. Despite cheap world cloth production, quality from Stip is famous and well known in Europe.

WWW.STIP.GOV.MK

<http://www.stiproekt.com.mk/>
<http://jpisar.com.mk/jpisar/>

<http://www.exploringmacedonia.com/?ItemID=D8E82FE7910FD142B3534A2325728962>
<http://www.cybermacedonia.com/stip.html>
<http://mk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D0%B8%D0%BF>
<http://www.ilovestip.com/>
<http://www.tripatlas.com/%C5%A0tip>
<http://informirajse.com.mk/zastip.html>
<http://en.wikipedia.org/wiki/%C5%A0tip>
<http://wapedia.mobi/mk/%D0%A8%D1%82%D0%B8%D0%BF>
<http://www.culture.org.mk/eASTIBO.HTM>
http://www.promacedonia.org/im3/im_shtip.htm
http://www.virtualtourist.com/travel/Europe/FYR_of_Macedonia/Opstina_Stip/Stip-451910/TravelGuide-Stip.html
http://www.360macedonia.com/macedonia/mk/vrtour.php?macedoniatown_ID=14
http://www.trekearth.com/gallery/Europe/Macedonia_FYR/East/Stip/
<http://www.maplandia.com/macedonia/stip/>
<http://www.wunderground.com/global/stations/13591.html>
<http://macbro.org/galmkb/thumbnails.php?album=344>
http://volanskopje.blogspot.com/2008/09/blog-post_25.html
http://arhiv.gov.mk/j/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=32
<http://www.jewish.org.mk/Etnogen/Doseluva/Gradovi/Stip/Stip.htm>
<http://www.ngocenters.org.mk/kalendar.asp?lang=mak&godina=2005&mesec=03&grad=2>
<http://bregalnica.stip.5forum.biz/forum-f1/topic-t6.htm>
http://www.dalisteznaele.com.mk/index.php?option=com_content&task=view&id=440&Itemid=110
http://www.styling-portal.com/stip_fs1.html
<http://mladinskiklub.org/>
<http://ponude.biz/makedonija/stip.htm>
<http://www.beton-stip.com.mk/>
<http://www.zvstip.com.mk/>
<http://www.yoga.org.mk/jc7.htm>
<http://www.nationalromacentrum.org.mk/eumap-stip/>
<http://gdstip.lefora.com/forum/category/gdstip-forum-topics/page1/>
<http://www.rgf.edu.mk/>
<http://www.asstip.mk/Odluki.aspx>
<http://www.ugd.edu.mk>
<http://www.tvstar.com.mk>
<http://www.iris.com.mk>
<http://www.kanal77.com.mk>
<http://www.cerenja.com.mk/>
<http://www.mpc.org.mk/mpc/br.asp>

Во средното сливно подрачје на реката Брегалница, во срцето на Источна Македонија се наоѓа Општина Штип.

Лоциран меѓу височините на Исарот, Мерите и Кумлакот, по должината на двата брега на суводолицата **Отиња** се простира нашиот град што е источен македонски центар и еден од најстарите македонски градови. Лежи на надморска височина од 300м. Распослан е на површина од 810 м2 на која според последниот попис живеат 47 796 жители.

Од вкупниот жителски број на ова подрачје што претставува 3,1 % од површината на Македонија, егзистираат претставници од разни етнички заедници. Штипската мултиетничка средина вклучува: 41 670 Македонци, 12 Албанци, 1272 Турци, 2195 Роми, 2074 Власи, 294 Срби, 11 Бошњаци и 265 останати граѓани. Врз основа на тоа, густината на населението изнесува: 81,95 жители на км2. Зафаќајќи ја

оваа просторна површина, општина Штип вклучува 71 населено место. Површината на градот со населбите е 13,5 км2.

Штип е центар на Источно-планскиот регион и се граничи со седум општини. Подрачјето на Штип има претежно планинска и ридска местоположба. Се карактеризира со **умерено-континентална клима** со одредено влијание на изменета медитеранска клима. Ветровите дуваат преку целата година. Од 365 дена во годината, во Штип 270 дена има струење. Ваквата состојба резултира со претежно чист воздух. Во последните две години шпански, словенечки, италијански и канадски фирми пројавија интерес за искористување на ветерот преку изготвување на поле со ветерници за производство на енергија.

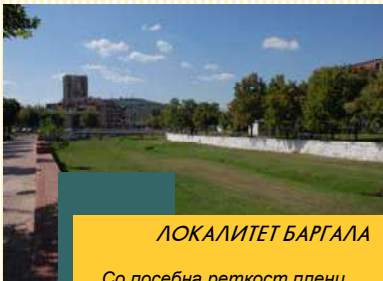

Панорама на Штип од градскиот Исар

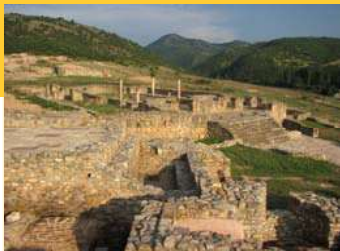
На само неколку километри од Штип се наоѓа спортскиот аеродром **Сушево**. Во близина на Штип се наоѓа планината **Плачковица**. Тоа е идеално место за развој на планински туризам. Плачковица го има највисокиот врв **Лицес** (1754 метри), кој е предизвик за многу планинари. Тоа е причина што во градот постои планинарското друштво **Лисец**, а најчестиот пат за пристап до планината тргнува токму од Штип. Преку планинарскиот дом **Вртешка** се стигнува на висока позиција до манастирот **Свети Ѓорѓи**. Во Штип течат две реки. Поголемата е **Брегалница** што на пат до вливот во реката Вардар поминува низ Штип. Помалата, пак, го дели градот на два дела, а се вика **Отиња**.

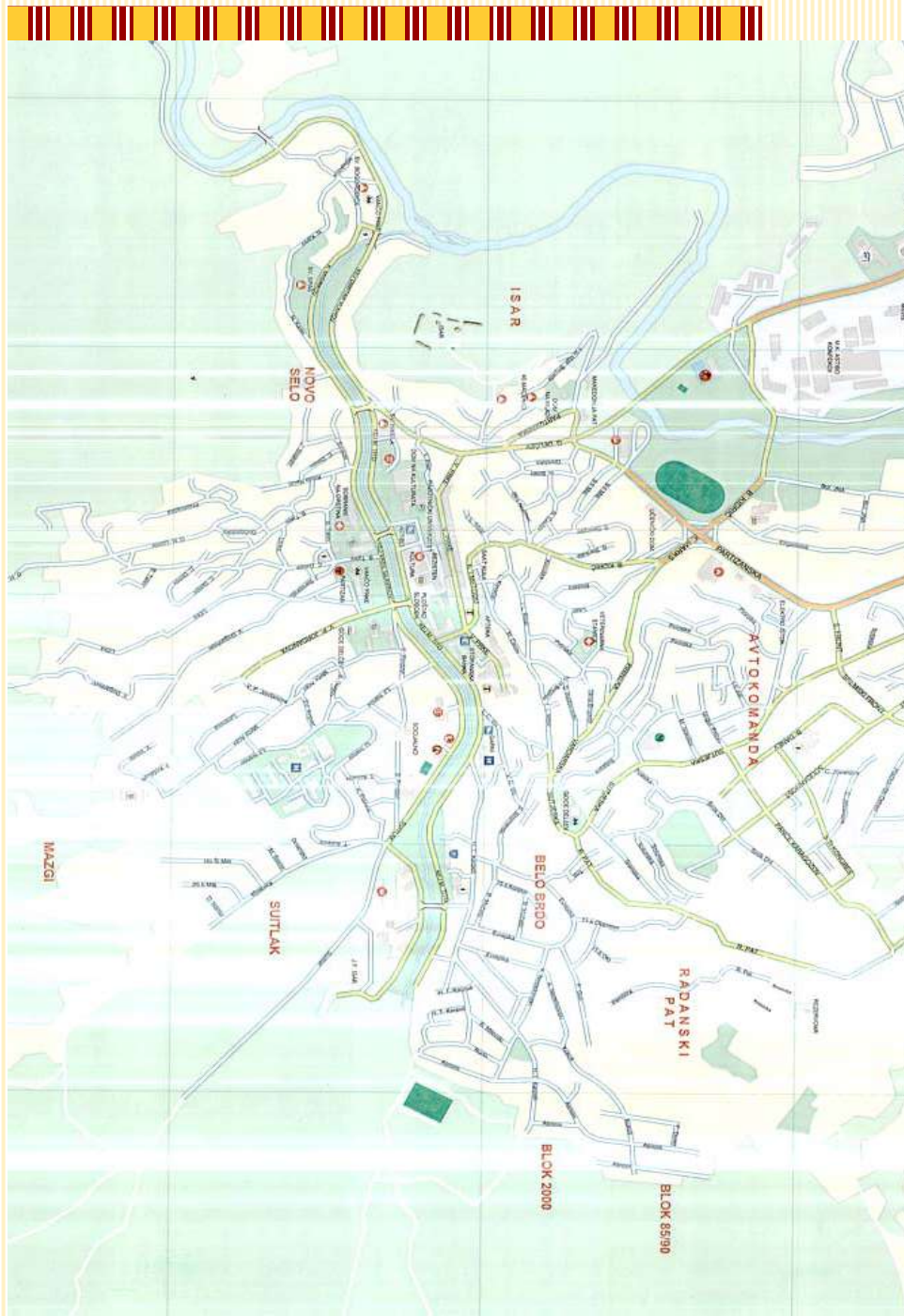
Тврдината **Исар** е посебен белег за градот. Тоа е возвишение на 150 м. над нивото од река Брегалница. Во 2009 год. истражувачите открија 30 м. од **тунелот** што води од реката до врвот на Исарот. Со тоа се потврди најраскажуваната штипска легенда за освојување на градот преку таен тунел под Исарот, за кој во 17 век пишувал и турскиот патеписец Евлија Челебија. Истражувањата во последниот период само потврдуваат за длабоката историја. Целта е да се изврши конзервација и реконструкција на тврдината, која до крајот на 2011 год. треба да биде комплетно осветлена. Погледот е целосно свртен кон историската тврдина Исар, доколку се застане пред самиот влез на убавата зграда на Општина Штип. Истата се наоѓа во централниот дел на градот. Сместена е од левата страна на реката **Отиња**, притока на река Брегалница, која минува низ градот Штип.

ЛОКАЛИТЕТ БАРГАЛА

Со посебна реткост плени археолошкиот локалитет **Баргала** што е оддалечен од Штип околу 15 км. Зафаќа површина од 5 хектари. Баргала е доцноантички град, кој живеел од 4 до 6 век.

Културното богатство на Штип е огромно. Во градот и во блиската околина се регистрирани над 300 цркви. Гордост на градот е црквата **Свети Никола**, која е седиште на Брегалничката Епархија. Голем дел од црквите се постари од 3-4 векови. Според староста, посебно се истакнува црквата **Свети Јован Крстител** што датира од 1350-тата година.

Соборна црква Свети Никола

Составен дел на Штип е и Ново Село што се наоѓа на патниот правец кон Радовиш, во клисурата на река Брегалница, зад градскиот Исар. Станува збор за историско место, познато по престојот на македонскиот револуционер, Гоце Делчев, кој бил учител во училиштето во Ново Село. Тоа училиште минатата година е реконструирано и стана седиште на Ректоратот на штипскиот **Универзитет „Гоце Делчев“**.

Младите во Општина Штип се едуцираат во четири основни училишта: „**Ванчо Прке**“ со подрачно училиште во нас. Ново Село; „**Тошо Арсов**“ со подрачно училиште во УЗ Чардаклија; „**Димитар Влахов**“ и „**Гоце Делчев**“ со подрачна единица во нас. Три Чешми. Во образовните установи за средно-школците, во Општина Штип се вбројуваат: СОУ „**Славчо Стојменски**“ каде учениците се стекнуваат со гимназиско образование; СОУ „**Јане Сандански**“ со цел стекнување на стручно медицинско образование; СОУ „**Коле Нехтенин**“ каде се изведува настава за електро-техничари, готвачи, угостители и информатичари; СОУ „**Димитар Мирасчиев**“, познато како текстилно училиште. Од државните средни училишта во Општина Штип е лоциран Државниот музички училистен центар „**Сергеј Михајлов**“. Во Штип егзистира и Приватното средно музичко училиште „**Оксиа**“.

Постојат и институции за изведување на воспитно-образовниот процес за лица со посебни потреби. Тука се вбројува и Центарот за специјално средно образование и воспитување „**Искра**“.

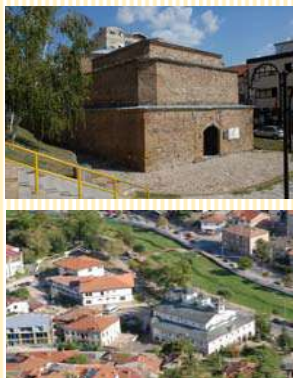
Со отворањето на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип, огромен број млади луѓе од градот, регионот и од цела држава имаат можност да се стекнат со универзитетско образование токму во нашата општина. Иако е основан во 2007 год., денес УГД располага со 13 факултети и една

висока школа. За само 3 години, Универзитетот успеа да привлече 9000 студенти што претставува своевиден рекорд, кој оди во прилог на ширењето на штипскиот Универзитет. Штип располага и со **студентски дом** и **интернат** за средношколци. Сместувачките капацитети се зголемуваат со новиот студентски дом што е во изградба од страна на УГД со поддршка на Локалната самоуправа.

Граѓаните на Штип се горди на културно-историските знаменитости. Штип има развиена мрежа на **културни институции** од кои позначајни се:

- НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј** каде се чуваат збирки и фондови од областа на археологијата, етнологијата, историјата и уметноста;
- НУ Библиотека „Гоце Делчев“**, која денес има голем опус на издавачка дејност. Повеќе од 20 години во склоп на Библиотеката функционира и Литературниот клуб „Искра“;
- Државниот архив** е институција од регионален карактер со седиште во Штип каде се депонирани 591 фондови со 5 740 архивски кутии и 5 730 книги;
- Дом на млади** опфаќа културни активности што се интересни за младата популација. Организатор е на Астибо џез фестивал“;
- Уметничка галерија Безистен** е споменик на културата што датира од втората половина на 16 век кога служел како главна чаршија за продавање на луксузни стоки. Денес е најсоодветен простор за музички концерти и ликовни изложби;

Уметничка галерија Безистен

WELCOME IN STIP HAVE A NICE TIME !

HOPE TO SEE YOU SOON IN STIP !

ACCOMODATION CAPACITIES

HOTEL "IZGREV"

Tel: 389-(0)32394-919

HOTEL "OAZA"

Str. Marsal Tito b.b.

2000 Stip, Macedonia

Tel.: ++389 (0)32 390 899

Fax: ++389 (0)32 394 899

info@oazahotel.com.mk

<http://www.oazahotel.com.mk>

HOTEL "GARNI"

+389 (0)32 388 622

MOTEL RESTAURANT "VAGO"

+389 (0)32/ 386-021

+389 (0)70/ 322-066

+389 (0)70/ 210-061

+389 (0)70/ 210 895

<http://www.hotelvago.com.mk>

-НУ Центар за култура „Ацо Шопов“ каде работат: Детско драмско студио, Ликовно студио и Хармоникашки оркестар. Во склоп на Центарот успешно функционира и Народниот театар. -Интересот на туристите, сигурно, ќе биде привлечен и од Галеријата на икони во црквата Св.Богородица.

Штип е познат и по манифестацијата Штипско културно лето.

Во 2009-тата се одржа по 25-ти пат. На оваа значајна културна манифестација голем број на уметници од земјава и странство ги претставуваат своите уметнички квалитети.

Штип е познат и по бројни културни настани. Повеќе од две децении се одржува Штипско културно лето каде уметниците се претставуваат со книги, фотографии, уметнички слики, концерти и друго.

Од манифестациите што се одржуваат во НУ Центар за култура најрепрезентативен е Фестивалот на музика „Макфест“ што во 2010 год. ќе го одбележи својот 25-годишен јубилеј.

Од минатото 24-то издание се одржува во организација на Општина Штип.

На десниот брег на реката Брегалница, на околу 2 км југозападно од центарот на Штип, на излезот од Ново Село што е споено со нашиот град, се наоѓаат појавите на термоминералните води Кежовица и Л'ци. Денес на ова место постои нова уредена бања со базени, како и центар за рехабилитација. Хемиската анализа потврдува дека температурата на водата е константно 58 степени целзиусови, а истата изобилува со мноштво на минерали што по-волно влијаат врз човековото здравје.

Во склоп на бањата Кежовица спаѓа и Одделението за физикална медицина и рехабилитација, кое располага со сопствен капацитет на легла. Бањата Кежовица, според својата радиоактивност, спаѓа во ред на најрадиоактивните термоминерални води, не само во Македонија, туку и пошироко на Балканот. Инаку, подземието на околината на Штип изобилува со големи термоминерални води.

Водата покрај за лековити и рекреативни цели, може да се користи и за топлификација, за енергетски цели и за електрификација. Општината развива концепт со кој бањата ќе прерасне во спа-центар со помош на странски инвеститори.

Штип е прекрасно место за живеење, значаен универзитетски центар, збогатен со новите реализирани проекти од Програмата за локален економски развој. Локалната самоуправа, се обидува на секој можен начин да го разубави Штип. Соработувајќи со двете Јавни претпријатија: „Исар“ и „Штип-проект“ ги уредува коритата на реките Отиња и Брегалница, ги реконструира улиците и тротоарите, поставува штедливо улично осветлување, обновува и создава нови зелени површини, паркови, прави детски игралишта и катчиња со детски лулашки. Штип може да се пофали со мошне квалитетна вода за пиење, благодарение на модерната фабрика за вода.

Штип е познат како индустриски регион со развиени индустриски гранки. Основен белег на стопанството во Штип е **текстилната индустрија** што повеќе од половина век успешно опстојува на штипското тло. Споредено со европските градови, Штип е еден од водечките, според бројот на вработени во текстилството. Тоа значи дека приватните фирми од кластерот се носители на вработувањето на штипјани. Воедно, важни се за воспоставувањето на деловните односи со странските партнери.

КОНТАКТ ТЕЛЕФОНИ CONTACT TELEPHONES <i>Dial national code + area code</i> 389 (0) 32	КОНТАКТ ТЕЛЕФОНИ CONTACT TELEPHONES <i>Dial national code + area code</i> 389 (0) 32
Ресторант Заки Restaurant Zaki 39 77 95	Градска болница City hospital 39 40 99
Ресторант Универзитетски клуб Restaurant University club	Медицински центар Medical center 39 36 66
Ресторант Чардак Restaurant Cardak 39 79 00	Брза помош Emmergency 194
Ресторант Сан Ремо Restaurant San Remo 39 53 96	Противпожарна служба Fire brigade 193
Ресторант Алберта Restaurant Alberta 38 25 41	Полиција Police 192
Ресторант Казабланка Restaurant Casablanka 38 92 10	Помош на патот Road assistance 987
Ресторант Бизнис Restaurant Bussines	Авто сервис Пирели Car service Pireli 39 14 17
Ресторант Рома Restaurant Roma 38 64 46	Вулканизер Гоше ГИБ Tyre service Gose GIB 070 21 01 81
Ирски паб Даблин Irish pub Dublin 39 10 99	Такси Лакосте Taxi Lacoste 15 77
Вардар Осигурување Vardar Insurance 38 00 61	Такси Сантана Taxi Santana 15 90
Кјуби Македонија Qube Macedonia 39 11 37	Де Лукс De Luxe 16 60
Сигма осигурување Sigma insurance 38 75 88	Коби Kobi 15-94

КОНТАКТ ТЕЛЕФОНИ CONTACT TELEPHONES Dial national code + area code 389 (0) 32	КОНТАКТ ТЕЛЕФОНИ CONTACT TELEPHONES Dial national code + area code 389 (0) 32
Општина Штип Municipality of Stip 22 66 00	ЈП Исар Public company-Isar 39 11 25
Шеф На Кабинет Chief of Cabinet 22 66 47	ЈП Штип-проект Public company Stip-project 39 38 78
Железничка станица Railway station 39 29 04	Авто Мото друштво AMD (Mobioe service) 39 19 87
Театар Theatre 39 13 66	ЗВМ-Штип Driver assoc (Mobile servide) 39 23 87
Градска Библиотека City Library 39 12 47	Хотел Оаза Hotel Oaza 39 08 99
Дом на Културата Center of Culture 39 20 10	Хотел Гарни Hotel Garni 38 86 22
Автобуско станица Bus station 38 96 00	Мотел Ваго Motel Vago 38 60 21
ЕВН-Штип (Електростопанство) EVN-Stip (Electricity) 39 15 43	Хотел Изгрев Hotel Izgrev 39 49 18
Водостопанство Water supply 39 25 96	Ресторант Мал одмор Restaurant Mal Odmor 38 01 87
Шумско стопанство Серта Fortest department Serta 38 50 20	Ресторант Штипска куќа Restaurant Stipska kuka 39 09 50
ПТТ Post office 39 22 05	Ресторант Гроф Restaurant Grof 38 43 84
Брза пошта Express mail 38 99 800	Ресторант Нецко 2 Restaurant Necko 2 38 99 800

Во регионот работат многу модни конфекции меѓу кои исклучително по профитабилноста и значајноста на брендovите се истакнуваат неколку: Албатрос, Кит-Го, Модена, Мавис, Максима, Грација, Беас-С, Бритекс, Штипко, Штип-текс, Вивенди, Милано, Ескада и многу други.

Зградата на МК Албатрос

Производен текстилен погон

Со успешно долгогодишно постоење во кожарското индустриското производство во Штип, лидер е фабриката за чевли „Баргала“. Не само што е водечка на домашниот, туку 80% од производството е наменето за увоз на европскиот пазар. Во Штип постојат и фабриките за чевли: „Ева-Мар“ и „Оливети“.

Прехрамбено-преработувачката индустрија е една од позначајните во регионот на Штип. Постојат капацитети за кондиторска индустрија, производство на масло, производство на безалкохолни пијалоци, преработка и конзервирање на овошје, како и винарски визби меѓу кои најрепрезентативно место заземаат: Езимит Вино и Имако.

Погоните на винарија Езимит

Во индустриската зона на град Штип, од каде има одлична патна и железничка комуникација со преостанатиот дел од државата, е лоцирана компанијата „Брилијант“, водечка на Балканот. Фабриката со висок квалитет функционира при производство на масло за јадење, млечни производи и јагнешко месо. Посебни за истакнување се: Фабрика за кондиторски производи „Мултикрем“, Фабрика за бонбони и гуми за џвакање „Европа“ и „Макпромет“, Фабрика за безалкохолни пијалаци „Ада“, „ЛЕОН-ЕМ“ и други. Од градежните фирми познати се: „Бетон“, „Пелагонија“, „Слимко“ и „Активa“. Дрвната индустрија е застапена со брендови од типот на „Мебел инженеринг“, „Бреза“, „Радодизајн“ и „Арадан СА“. Во Штип сместувачки капацитети нудат хотелите: „Оаза“, „Изгрев“, „Гарни“ и мотелот „Ваго“. Металната индустрија ја бранат: „Метална“ и „Биротехника“.

Од аспект на интерните локални прехранбени производи, на врвот се наоѓа познатата **штипска пастрмајлија**. Како бренд на градот може да се најде во сите штипски ресторани.

Општина Штип се јавува како организатор и на традиционалната манифестација „Пастрмајлијада“ што се одржува секоја година на *8 Ноември*, денот на ослободувањето на Штип.

За време на одржувањето на Пастрмајлијадата, хотелските капацитети се преполни со гости од земјата и странство. Станува збор за уникатна манифестација на која се презентираат традиционалните и најдобри штипски специјалитети, вклучувајќи го водечкиот пастрмајлијата.

Хотелот Оаза

Развојот на индустријата се планира и преку **слободната индустриска зона**, а како дополнителен стимул се јавува изградбата на **карго-аеродром**, согласно проект на Владата на Р.Македонија,

кој со проширување и преадаптација би прераснал во главен аеродром на државата.

Во Штип вкупната аграрна површина изнесува **31 757 ха**, од кои **9906 ха** се обработливи површини. Карактеристика и благодет на земјоделството во Штип е тоа што во овој дел на Овчеполието протекуваат водите на *ХС Брегалница* и поголем дел од земјоделските површини се опфатени со системот за наводнување. Гордост на сите штипјани е *ФК „Брегалница“*, формиран во 1921 год. Своите натпревари ги игра на градскиот стадион во Штип што има капацитет за 6000 гледачи. Денес штипскиот Фудбалски клуб игра во

Втората македонска фудбалска лига. На спортски план Штип може да се пофали со уште многу клубови. Тука влегуваат: Пинг-понг клубот при Универзитет „Гоце Делчев“, Боречкиот клуб „Балканец“ (еден од најтрофејните во Штип, но и во Македонија), потоа Кошаркарскиот клуб „Текстилец“, Боксерскиот клуб „Баргала“ и други.

NOVO SELO (New Village)

One of the oldest settlements in Stip is Novo Selo. Although there is no accurate data for the period of formation of the settlement, so it can be assumed that, as a separate settlement Novo Selo existed before the thirteenth century. From the time of its formation, in Novo Selo, lived exclusively Christian population. This confirms the census of **1519**, under which lived here **21 Christian families**. During the 19-th century, Novo Selo, plays a key role in the awakening of national awareness among the Macedonian people, especially after teaching at *Dame Gruev* and *Goce Delchev*.

KADIN ANA MOSQUE

Main religious object of Muslim population in Stip. While the mosque **Husa Medin Pasha** has historic significance Kadin Ana mosque is in use and serves as a facility in which members of Islamic religion perform their Muslim religious traditions. It was built in the 19-th century.

MONUMENT OF LOST SOLDIERS IN SECOND WORLD WAR

Stip's citizens actively involve in National Liberation War. During Second World War in the resistance against fascism are including around 2000. Thereby around 814 people lost their lives from which 88 in direct conflict with the enemy. In honor of lost lives, in 1974 then Assembly of Municipality of Stip raised memorial monument to fallen soldiers in National Liberation War.

MONUMENT OF FALLEN HEROES IN CONFLICT IN 2001

Conflict in 2001 left three Stip's families without their brave sons. On March 4, 2001, the Capitan **Kircho Dimitrovski** (33 years) died in the region of village *Tanushevci*. He was married and left behind two children.

On May 3, 2001, around 5:40 a.m. members of Army of RM in village *Vaksince*, (Kumanovo), in patrol with transporters entered in an ambush by a group of terrorists who opened crossed fire on a vehicle. The soldiers returned with shots of fire weapon, but in the shootout mortally were wounded two soldiers. Died **Dimitar Dvojakovski** (29 years), soldier in agreement, married and father of one son, and

Vlatko Petrov (24 years), soldier in agreement from the village Chardaklija, Stip.

Municipality of Stip will never forget their sons who died for the peace and security of Macedonia. In locality Suitlak and in Stip's army depot were raised monuments in their honour.

Штип е познат како град кој нуди и поголеми паркови и шеталишта за одмор и рекреација. Во центарот на градот е лоцирана местноста Суитлак што е позната по малата шума, патеките за прошетка и рекреирање. Ова е едно од најомилените места на штипјани по работните денови кога со своите најблиски излегуваат во природа.

Македонската архитектура од традиционален карактер се гледа преку градбите во Штип. Историско-легендарното Ново Село ги чува трошните, но вредни куќи што денес имаат музејска вредност. На пат кон бањата Кежовица, на излезот од Штип, ваквата архитектура е најзабележителна. Ако се додаде галеријата на икони, духовното задоволство е комплетно во вечниот Штип.

За Штип може да се зборува со денови. Верувајте дека овие страници лесно можат да се потполнат со културно-историските белези или модерните индустриски капацитети на градот. Ова што ви го презентираме, го сметаме за дел што може да биде доволен повод за да не посетите и лично да се уверите во убавините и можностите на Штип. Впрочем, она што е недоречено можеме заеднички да го споделиме кога ќе се видиме во Штип, без оглед на тоа дали ни доаѓате како инвеститр, новинар, спортист, авантурист или наједноставно кажано-како турист. На следните неколку странички ќе споделиме дел од фотографиите што сведочат за убавините на Штип.

УБАВИНИТЕ НА ШТИП...

Фрагменти од црквата Свети Архангел Михаил

CITY LIBRARY “GOCE DELCEV”

City Library, “Goce Delcev” has two epithets – National and Regional library, with home and deposit activity. It started with work from 1872 as a reading room, with the charitable contributions of Stip’s donors. In 1972 year it grew in National Library and receives the name of the great Macedonian ideologue Goce Delcev.

Today, it is **regional** and national library, which activity covers not only Stip and Karbinci but also eastern region of Republic of Macedonia. The library is open type. Books, magazines, newspapers and other publications are available to readers every day in the week, from 7am till 7pm. In its composition works departments for kids of pre-school and school age, for adults, for processing of monographic publications and for previous editions, department for deposit literature and music, department for home activity.

CENTRE OF CULTURE “ACO SOPOV”

Centre of Culture “Aco Sopov” in Stip is built in 1979 and has a useful area of 3100 m² of which 420 m² are for the stage area. Centre has a large hall with 615 seats and small hall, i.e. the scene with 120 seats. Within performance activity of Centre are organized manifestations in the area of musical scene arts,

dramatic, fine, literary art, as well variety of social and cultural - educational forms (lectures, debates, academies, etc).

MONUMENT OF DEPORTED JEWS

In honor of deported Jews, in 1985 is raised monument. The monument is work of the artist Metodi Andonov and symbolized the life path of Jews. Line of the life is interrupted on March 11, 1943 when 551 people are deported of Stip and killed in the concentration camp Treblinka.

During work on the pipelines, a **settlement** from the earliest *Neolithic* phase, the only of the kind in Macedonia, has been unearthed near Stip. A team of archaeologists working in the field near the village of Krupiste has found the settlement at the Grncarica locality.

Archaeological finding has shown that it is about the oldest settlement from the Neolithic in our country. It is a part of the first phase of Amzabegovo-Vrsnik group, which archaeologists have not been able to capture so far. This site is extremely important for the archaeological science.

Later, a **skeleton** that was unearthed at the Grncarica archaeological site near Stip and later named Slave Makedonski is 6.745 years old and lived in the early Neolithic period. Carbon dating analyses, carried out at the University of Glasgow in Scotland, showed the skeleton was the oldest one found in Southeast Europe.

The analyses of the samples sent to the university in Scotland indicate that the skeleton is 6.745 years old, minus or plus 30 years. According to the findings, the Grncarica site dated back to the early Neolithic period and was the oldest one in Southeast Europe.

Remains of Slave Makedonski at city museum

Црква свети Архангел Михаил (14 век)

Соборна црква Свети Никола—Седиште на Брегалничката Епархија

HUSA MEDIN PASHA MOSQUE

The Husa Medin Pasha Mosque was built on a hill in the left side of the town. It is known as the church of **St. Ilija**, because it is believed to have been built on the foundations of an ancient Christian religious place.

According to the legend, Husamedin Mehmed Pasha built the mosque in the 17-th Century on the foundations of a church from the 13-th or 14-th Century that was dedicated to St. Ilija. Next to the mosque is the grave of Husa Medin Pasha.

CITY MUSEUM

The Museum was formed in 1950 as a city institution, but in 1955 it was transformed into a regional museum. Attempts to make any short list of biggest advantages and successes of city's museum is difficult job. It is not simple, because the museum posses many collections in the area of archeology, ethnology, history, art history and modern art.

Main activities of the city's museum in Stip is to explore, discover and preserve historical material, professional protection of archeological material and protection of the city monuments with large historical value. Among other activities, people in the city's museum also take care for church galleries, and reconstruction of ancient city of Bargala.

During work on the pipelines, a settlement from the earliest Neolithic phase, the only of the kind in Macedonia, has been unearthed near Stip. A team of archaeologists working in the field near the village of Krupiste has found the settlement at the Grncarica locality.

At the end we would only add that this gallery exhibition in this representative church with its exhibits that show the beauty and the values of the sacral cultural heritage owned by Bregalnica region, is an important part of people's life in our renaissance history. The visitor really has what to see and to delight himself spiritually in the church museum-gallery in the church St. Nikola. It is very important to know that similar gallery with valuable icons exists also in the church in Novo Selo (New Village).

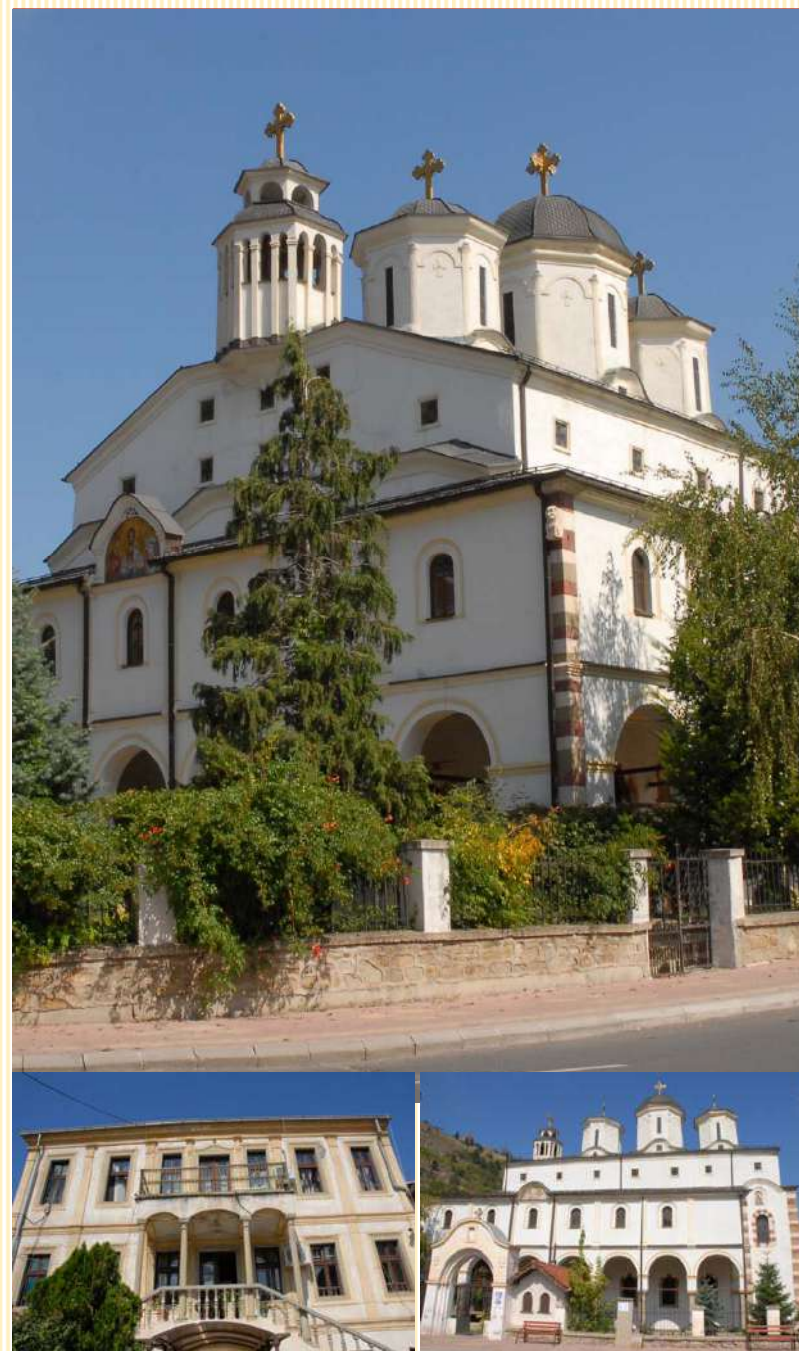

BEZISTEN (Art Gallery)

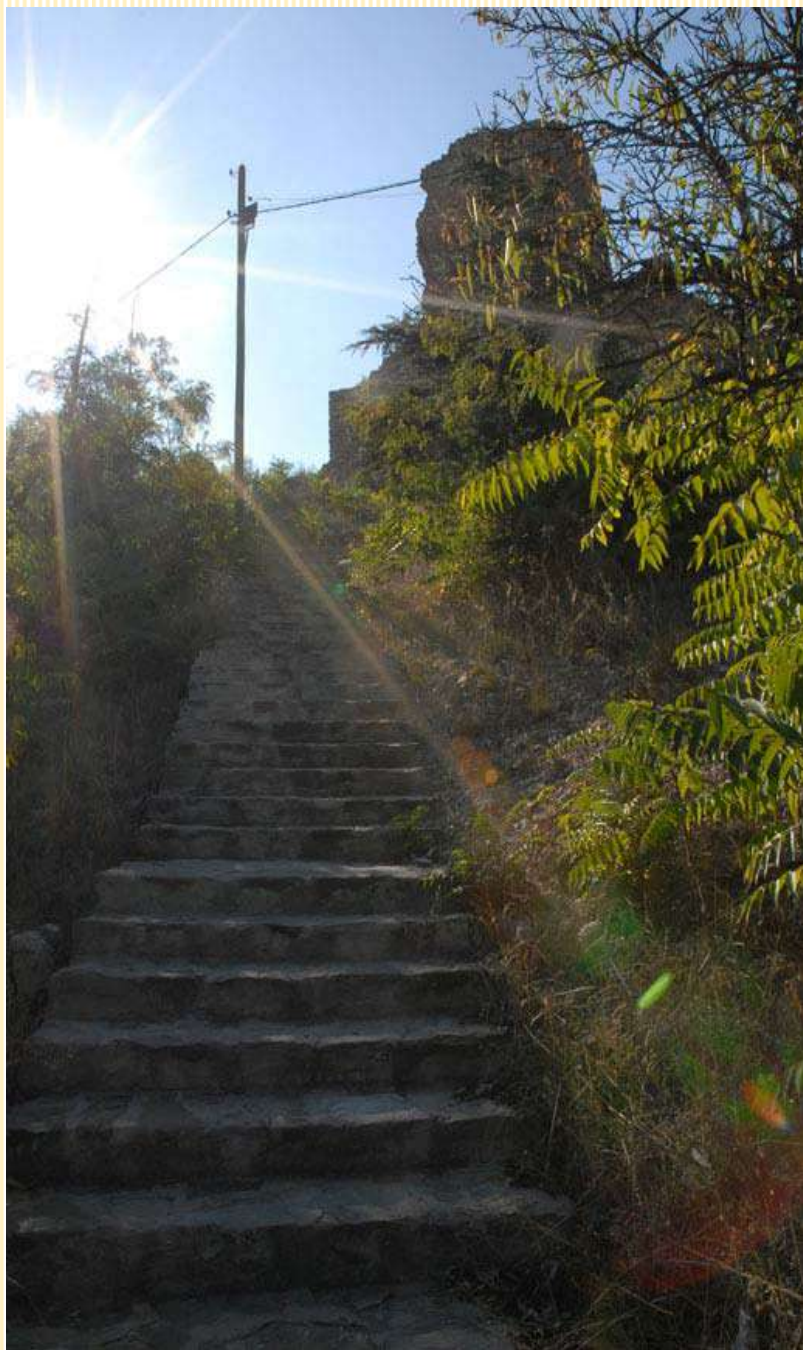
Among the buildings in the central part of the town of Stip, there is a building outstanding with its architecture, typical for the Medieval **Islamic** trade centers. It is the Bezisten (Turkish word for market place). The time of its construction cannot be precisely determined. The Bezisten was used as the main **market place** where trade and selling of various goods was going on during the time of the Turkish rule in these areas. Considering this, we may suppose that this building dates from **16-th** or **17-th Century**. It was burned down during the war between Austria and Turkey.

The Bezisten in Stip has a stone construction with a rectangular basis that is divided into three separate rooms covered with vaults with massive domes rising above them. There are glass holes on them that allow for the daylight to penetrate the interior space and contribute to the noble ambient of the Bezisten. Today, the Bezisten is used as an exhibition space of the art gallery.

Влезот на седиштето на Брегалничката Епархија—Црква Свети Никола

Скалина до врвот на тврдината Исар

We would list the following icons: *St. Kirik and Julita, Nativity of Christ, Holy Trinity, Virgin Mary and Christ, St. Jovan with the zitie* (saint's biography) etc.

In the western part of the gallery 32 icons are presented, most of them dating from 19-th century. Painters of these icons were: **Danail Kocov** from Stip, **Stanislav Dospeski**, **Krste Zograph** from Veles and others. More significant amongst them are the ones presenting *Jesus Christ, St. Nikola Deisis, Holy Mother of God - Umilitelna* etc.

In the northern part of the gallery 31 icons are presented, works of the icon painters: **Petre Novev**, **Isaija Debarlija**, **Konstantin Andonov**. With its painting and colors distinguish the icons with presentation of *St. Simeon* (one of the twelve Christ's apostles), *St. Mina, Baptizing of Christ* and others.

On the iconostasis in the northern chapel there are **16 icons**, works of the authors: Krste from Veles, Atanasie, Dziko from Osoj, Atanas from Krusevo etc. We underline the icons: *St. Pantelejmon, St. Apostle Filip and St. Jovan*. On the iconostasis in the southern chapel there are 13 icons, most of them painted by the icon painter Krste from Veles. We mention: *Transfiguration of Christ, Apostle Toma, St. Dimitrija* and others.

The attention of the visitors is primarily attracted by the icons that are situated on the large iconostasis in the naos of the church and

there are **67** of them, all of them are works of one of the most famous zographs from 19-th century, more precisely from 1890, and this is the icon painter **Dimitar A. Papradiski**.

From all of them we emphasize the icons with presentation of the Assembly of Apostles, the Apostle Pavle, St. Haralampie, St. Simeon Stolpnik, The Annunciation, the Archangel Gabriel etc.

In the gallery space of this church there are seven showcases where more Psalters (books with various church texts) have been exhibited, printed in Moscow in the first half of the 19-th century. Minei (books describing all services for celebrating Holy Mother of God, St. Jovan Preteca (St. John Forerunner) and other saints, divided into twelve months), Gospels (books with texts of the four Evangelists: Mateja, Marko, Luka and Jovan).

ST JOVAN KRSTITEL (John The Baptist)

On the right bank of the river Otinja, on the south side of the hill where the "Isar" is located, a church dedicated to St. John the Baptist was built in **1350**. It is a single-room church with no cupola. Its construction was supported by Jovan Probistipovic, Despot Oliver's landowner. Today only fragments remain from the fresco paintings. The paintings of Czar Konstantin and Czarina Elena can be seen on the south wall around the entrance.

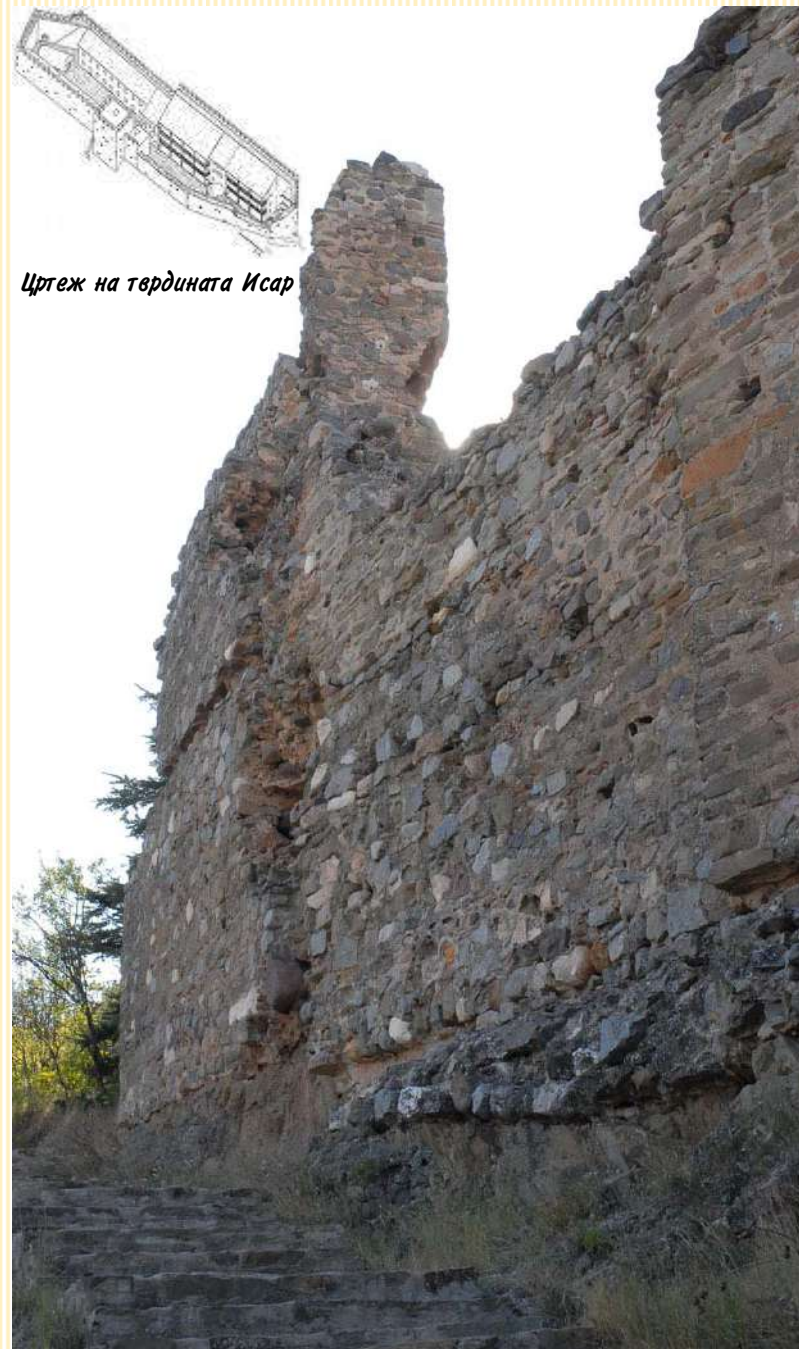
GALLERY OF ICONS ST.NICHOLAS CHURCH

In the church of St.Nikola, the gallery was formed in 1990 and accommodates rich fund of art works from the churches and monasteries from Bregalnica region. The gallery exhibition, enriched with the icons of the great iconostasis of the church's naos, the fresco-decorations and abundantly engraved baldachin (semicircular board leaned on four poles in the altar where the holy communion is exercised), are real rarities for the historical fine arts church past on this soil.

This exhibition is comprised by art works-icons, done by many of our known and anonymous zographs (icon painters) who worked in the churches and monasteries of Eastern Macedonia in the 17th, 17-th and 19-th century, as well as old printed church books, gilded putiri (glasses for communion), engraved silver crosses, relics, and other valuable sacral exhibits.

In the southern part of the gallery of this church 29 icons are presented that date from 18-th and 19th century, by the icon painters: Dziko from village Osoj, Konstantin zograph, Petre Novev Pacarev from village Tresonce, Krste zograph from Veles, Adamce zograph and others.

Цртеж на тврдината Исар

Остатоци од ѕидините на тврдината Исар

Делови од Штипскиот Исар (Заводот Музеј Штип обнови голем дел од калето)

Главната стражарска кула при обнова од екипи на Завод и Музеј-Штип

CHURCH OF “ST. ARCHANGLE MICHAEL”

The road that leads to the fortress, on the east side of the hill, under the Veterans' Monument is the one, which reaches the church of Holy Archangel Michael. It is a small medieval church, built in the first half of the **14-th Century** by the Protosevastes **Hrelja** and in 1334, *Czar Dusan* devoted it to *Hilandar*.

The church has one dome on a cross-shaped basis. The outside walls are decorated with blocks of processed stone and the only entrance is on the west side. The church is not fresco painted.

CHURCH OF ST.SPAS (Holy Savior)

The church of the Holy Savior is located on the left bank of the Otinja River, on the road to Novo Selo. Standing on a flat rock, it draws attention with its small dimensions and peaceful beauty. The church has one dome and it is assumed to have been built by the **duke Dimitar** in **1369**. The fresco ensembles from the **14-th Century** have not been saved. The second painting inside the church is from **1601** done by the fresco painter **Jovan**, who put his signature in Greek. Around the church there is a necropolis with graves. **14-th Century..**

CHURCH OF ST.NICHOLAS

One of the most representative sacral objects, built by the proto-master **An-dreja Damjanov**, is the church St.Nikola in Štip, built on the site of the old Sifieva church dedicated to St. Nikola (1341) by the master constructor **Gjorgi Novakov-Dzongar**. For the renewal-rebuilding of this church witnesses the inscription board built-in above the main western entrance, whose text says that the church was constructed in the time of the Metropolitan of Kustendil and Štip - Ignatija in 1867. The upper floor of the church in 1990 was transformed into a valuable **gallery** of icons.

CHURCH OF THE HOLY MOTHER OF GOD (Novo Selo)

The church of the **Holy Mother of God** is one of the architectural masterpieces of the well-known Macedonian constructor **Andrea Damjanov**. It has the shape of a basilica, with a three-nave disposition and an interesting design of the roof with three different layers. The interior is wide and decorated with floral motifs and animal figures. The iconostasis and the baldachin are carved. According to the sign over the south entrance, the temple was renovated in **1850**.

The people of Štip talk about the building of the church by the Damjanovi brothers. It took **31 years** to build. The material was brought by oxen and the outside columns were made and processed by hand.

A gallery of rare icons was formed on the second floor of the church. Today, there is a male and female altar, because nuns used to live in the church. The church has a **hiding place** where Goce Delcev used to hide. In the walls of the church there are two more hiding places where 30 other men used to hide. There was a tunnel under the throne of the archbishop that led from the church to the houses in the village. This is how they escaped from the Turks.

“GOCE DELCEV” SCHOOL

In the yard of the church of *Holy Mother of God* in Novo Selo (New Village) is a school where revolutionary Goce Delcev used to teach. Next to it is the house where the revolutionary lived. Today it is privately owned, but restored in authentic style.

The school was named after the great Macedonian revolutionary hero. After opening of the University of “Goce Delcev”, these school was given to the University. After reconstruction that will preserved the old and historical look, in the building will be placed the top officials of the Univeristy.

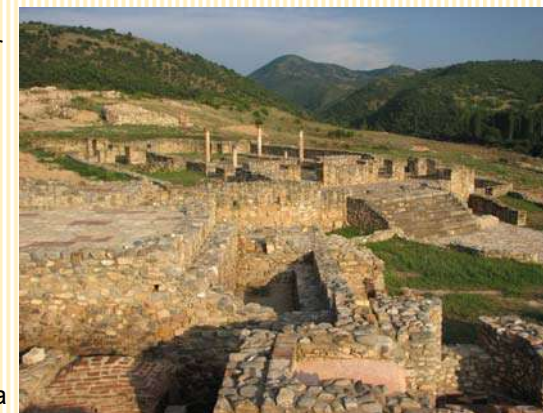
Остатоци од тврдината Исар со видик кон дел од градот Штип

Стара архитектура—мотив од штипско Ново Село

ARCHEOLOGICAL SITE: BARGALA

The ancient town **Bargala** was located at the foot of mountain Plackovica. Nearby is the river Kozjacka and small village called Kozjak. It is believed that the ruins found there belong to ancient town Bargala. The town was built in the early 4-th century, because there are some *Roman* documents found, containing information that the city gate of Bargala was built by **Anthon Alipius**, administrator of the province.

Bargala town soon expanded into a powerful center, and become **Episcopal** center of Bregalnica region. The latest is believed because of the Episcopal basilica discovered in the

center of the city. Bargala was civilian city, there were no military inside. There was a military fortification near the town. But army was withdrawn in the time of *Constantin I*, and this place was inhabited by civilian population too.

Bargala became christian city since the first years of existence. On the capital entrance of the tribelon the following inscription was found "Christ, help your slave, the episcope Hermia". It is believed that donors of the basilicas here, were episcopos **Philipe** and **Eustatius**, from the Stoby city. The complex of the Episcopal vasilica comprehended the Episcopal residenc, the town piscina and the housin complex with a wide porch and colonnade.

The church was build according to the standard type of old Christian construction. From the architectural point of view iti is three-nave basilica. It had it had impressive floor covered with stone plaques, except for the north floor that was covered with multicolored mosaic. The beauties floor is considered to be that one in the presbytery, which was covered with white and gray plaques in opus sectile.

In **1984**, another **Christian building** was found near Bargala. It was just behind the walls of the city. It is believed that this building is dating from the end of the 4th century too.

ISAR

Between the two rivers, **150 meters** high on the rocky hill over the town, the Stip Fortress, or better known as the **Isar** stands guard. People say that the fortress was built by King Marko, while his sister *Maria* was building a road and bridge through the canyon so that the people could cross the Bregalnica River. Even though she advised her brother to build things that would be useful to the people instead of a fortress that will exist only during his life time, *King Marko* was stubborn and built the fortress. The prediction of the clever *Maria* came true; the fortress was of short duration. For a long time after that, the people spoke of *Maria's* good deed, singing a song whenever they passed the road through the canyon that she built, while the fortress of *King Marko* was soon in ruins. The exact time of the construction of the fortress is unknown. It can only be said that it dates from the early Middle Ages, having all the characteristics of medieval art.

Located high above, it guarded the town of Stip in the state of **Czar Samoil**. In the 13th Century the fortress was under Bulgarian administration and after that under the Serbian ruler *Stefan Decanski*. In 1382 it was conquered by the Turks. After firearms were invented, the fortress was deserted. Some of the building material of the fortress was from the ancient town of Astibo.

Three churches were built under the fortress as protectors from three sides: The Church of St. Vlasius is to the north. Today only its foundations can be seen. The Church of **Holy Archangel Mihail** is to the east and the church of **St. John The Baptist** to the south side. During ottoman empire fortress was destroyed and till today it remains mostly in ruins with very little preserved parts of the construction.

Стара архитектура—мотив од штипско Ново Село

Клисурски дел на реката Брегалница—Поглед од тврдината Исар

Училиштето во Ново Село во кое бил Гоце Делчев—Денес Ректорат на штипскиот Универзитет што го носи неговото име.

Štip boasts the largest festival of pop music in Macedonia called MAK-FEST. It has been held for 25 years in the cultural center, "Aco Šopov", for over two decades. Another large cultural event in Štip is the "Štip Summer of Culture", which is a month long festival held from 1 July to 1 August, since 1987.

Štip is famous for local specialty named "Pastramajlija", It's taste became national and even international. That's is why, every year in november, during the celebration of the city day, Municipality of Štip organize the very famous event named "Pastramajlijada".

During the event, many restaurants from the city presents pastramajlijada and compete for the best one. The event take place on the city square. Many people support the event with the presence, showing great interest in keeping the tradition.

Pastramajlija and traditional food table of Štip

Pride to all Stips' is **FC Bregalnica**, founded in 1921. Play their games at City Stadium in Stip which has capacity for 6000 spectators. Today Stip's football club is playing in the second Macedonian football league.

FUTURE PROJECTS AND ACTIVITIES

Municipality of Stip is currently working on several projects that are of general interest to the city. There is interest in investing in terms of **renewable energy sources**. Representatives of the Spanish, Slovenian, Canadian and Dutch companies have already expressed willingness to construct **windmills** to produce electricity.

It is working on a project for rehabilitation of the **river bed** Otinja which divides the city center into two parts. The idea is to regulate the river bed and to beautify it by doing the trim paths, pedestrian path, candelabras and etc. Streets that are on both sides of the river Otinja will be extended which will allow the formation of more **parking** spaces. There is also an idea for the construction of platforms for parking on both sides of the river Otinja, at several locations to serve the parking and the circular flow of traffic.

Municipality of Stip also collects ideas to rebuild the **town square**, which more than two decades, is in poor condition.

Performance of the design solution will be connected with the reconstruction of the street *Vanco Prke*, that the one-way street will be converted into a promenade. Currently the municipality of Stip down

space for construction of the first home for the **elderly**. Near the proposal location is under construction and one of the most funs - recreational park that will include sports terrains and promenade. Stip despite Skopje also has a **free economic zone** in which the interested investors can build factories at very favorable terms. Zone past period is determined by infrastructure components to enable investors to build.

Брегалница од задна страна на Исарот со дел од Ново Село

Трговски центар „Дујле“ на ул. „Партизанска“ при влезот во Штип

Factory of confectionery products **Multikrem**; factory of candy and chewing gum **Evropa** and **Makpromet**; factory for soft drinks **Ada** and others.

From the internal aspect of local food products, the peak is known **Stipska pastrmajlija**. As a brand the city it can be found in all Stips' restaurants. Stip Municipality appears as an organizer and on the traditional event **Pastrmajlijada** that is held each year on November 8 - the day of the release of Stip, where the hotel facilities such as **Oaza**, **Izgrevo** or **Vago** (motel, restaurant and gas station) is filled with guests from home and abroad.

Motel restaurant "Vago"

Development of industry plans and through the **free industrial zone** as an additional incentive for construction of the **cargo airport** project under the Government of Macedonia, with the expansion and adaptation would be turned into a major airport in the state. The project has been awarded to the **Turkish** firm **TAV**, which soon will begin reconstruction of Skopje airport and construction of cargo airport near Stip. Cargo airport is very important for development in Stip as providing air transportation of agricultural production in the region.

Stip in total **agricultural** area is 31,757 hectares of which 9906 hectares are arable land. Feature and a boon to agriculture in Stip is that in this part of the Ovce pole water flow of **Hydro system Bregalnica** and most agricultural areas are covered by the irrigation system.

Stip is known as a city that offers more parks and promenade for recreation and entertainment. In the city center is located place **Suitlak** that is known for the small forest, paths for walking and recreation. This is one of the most favorite places of Stip citizens when after a working day with their loved ones go out in nature.

Parks in Suitlak

Stip is a leading, according to the number of employees in the textile industry. This means that private companies are bearers of cluster employment in the Stip's population. Also important is the establishment of business relations with foreign partners. In Stip exist in over 60 fashion apparel, and among the most important partners are Germany, Belgium, Netherlands and Spain.

In the region are working very fashion clothing including outstanding profitability and the importance of brands several are noted. Well-established companies and fashion houses: Albatros, Beas-S, Kit –Go Teks, Gracija, Modena, Mavis, Maksima, Beas-S, Briteks, Stipko, Stip-teks, Longurov, Vivendi, D&A, Amareta, Anateks, Angroteks, EAM, Milano, Vabo, Zogori, Metro Premier, Tekstil Invest-Denim, Tekstil Logistik, Eskada and many others.

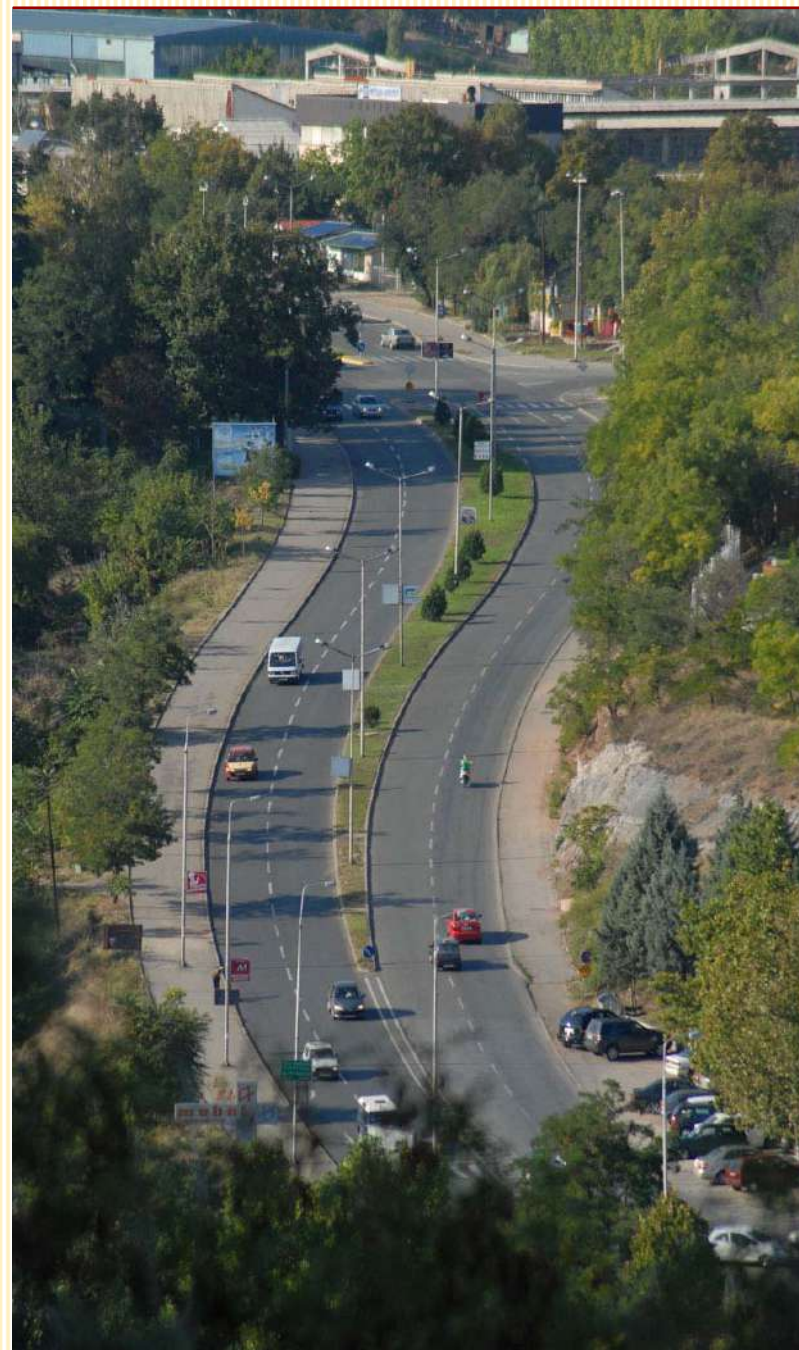
With many years of successful existence, in the **Leather - Industrial** production in Stip, the leader is a shoe factory **Bargala**. Not only is the leading in domestic, but 80% of production is intended for import to the European market and above all in Italy. In Stip there are and other shoe factories: **Eva-Mar** and **Oliveti**.

Food - processing industry is a significant for the region of Stip. There are facilities for confectionary industry, production of oil, production of soft drinks, processing and preservation of fruits and wineries including the most representative take place: **Ezimit Vino** and **Imako**. In the industrial zone of the city of Stip, where there are excellent road and rail communication with the rest of the country is located **Brilijant** company, leading to the Balkans. Factory with high quality functions in the production of edible oil, dairy products and lamb meat.

Factory Brilliant and ..

edible oil..

Булеварот „Гоце Делчев“ на излезот од Штип кон Велес

Модерни кафулиња и ресторани близу градскиот плоштад

Bezisten Art Gallery is a cultural monument which dates from the second half of the 16th century when he served as the main bazaar for the sale of luxury goods.

Today is the most appropriate space for music concerts and art exhibitions.

ECONOMIC PARAMETERS

On the right bank of the river Bregalnica, about 2 km southwest from the center of Stip, the exit of Novo Selo, which was merged with our city, are phenomena of the thermal mineral waters **Kezovica** and **L'dzhi**. Today this place is edited a new **bathroom** with pools and Rehabilitation Center. Chemical analysis confirms that the water temperature is constantly 58 degrees, and it abounds with a variety of minerals that favorably affect human health. Within the spa Kezovica include the Department of **physical medicine** and rehabilitation, which has its own capacity of beds. Kezovica bathroom, according to its radiation falls in the order of most radioactive thermal mineral waters, not only in Macedonia but also beyond the Balkans. Otherwise, the underground environment of Stip abounds with large thermal mineral waters and water despite the medicinal and recreational purposes may be used for heating, energy and electrification targets.

Stip is a nice place to. It is enriched with new projects implemented by the program for **local economic development**. Working closely with both Public Enterprises: **Isar** and **Stip Proekt**, they regulated banks of rivers Otinja and Bregalnica, reconstruct the streets and sidewalks, street lighting set Prudent, regeneration and creating new green spaces, parks, children playgrounds and make corners with children swings.

Stip is known as an industrial area with developed industries. Main characteristic of the economy in the Stip is **textile industry** that more than half a century successfully exists. Compared to European cities,

Stip has a student dormitory and dormitory for secondary students. Accommodation capacities are increasing with the new student dormitory is under construction by the University with the support of the Municipality of Stip.

Main building of the University "Goce Delcev"-Stip

Stip has more media. Today are active two TV stations: **TV Iris** and **TV Star**. Radio stations that cover national level is **Kanal 77**, radios on local level are: **Radio Stip**; **UGD FM**; **Cherenja** (Roma radio); **Dos FM** (Turkish radio) and cable operators and **Robi** and **Cabletel**. Municipality of Stip by the Department for Public Relations is active in the field of written media, so that the daily is published Daily bulletin, updates municipal Web site www.stip.gov.mk and monthly regulates and issues Municipal gazette.

Stip has developed a network of cultural institutions that are important: **NI Institute for Protection of Cultural Monuments** and **Museum**, where collections are kept and funds in the field of archeology, ethnology, history and art.

NU Library Goce Delcev, which today works by modern standards and with the largest scope of publishing activities. More than 20 years within the library works and literary club Iskra;

House of Youth includes cultural activities are interesting for youngsters. Astibo Jazz Festival;

NU Center for Culture Aco Shopov where as stem forms work: Children's Drama Studio and Art Studio. Within the center is successfully functioning the National Theater. The interest of tourists certainly will be attracted and the gallery of icons in the church of St. Bogorodica. Stip is famous for Festival of fun melodies **Makfest**. 24 edition held in the organization of local self-government. Stip is known for **Stip's cultural summer**.

Ул. „Ванчо Прке” – срцето на строгиот центар на Штип

Културно-историско богатство пред Заводот Музеј во Штип

Cultural wealth of Stip is enormous. The city and the nearby area recorded more than **200 churches**. Pride of the town is the church of **St. Nikola**, which is based on **Bregalnica's Diocese**. Many of the churches are older than 3-4 centuries, and there are examples of such churches as St. Jovan Krstiel which dates from 1350. Inherent in Stip is the **Novo Selo** that is on the road to Radovis, in the gorge of the River Bregalnica behind the cities' Isar. It is an historic place known for the residence of the Macedonian revolutionary **Goce Delchev**, who was a teacher at the school in Novo Selo. This school has been reconstructed and became the seat of the Chancellor of the Stip's University **Goce Delchev**.

Famous Novo Selo (New Village)

Chancellor of University

There are numerous pre-school, elementary/primary and middle school institutions in Štip. There are five high/secondary schools, each somewhat specialized in a particular field, according to the educational policy of Republic of Macedonia. The five high schools are as follows:

- Music High School
- Textile Secondary School "Dimitar Mirasčiev"
- Secondary School for Children with Special Needs — Iskra
- Medical Secondary School "Jane Sandanski"
- Electro-Technical Secondary School "Kole Nehtenin"
- Lyceum "Slavčo Stojmenski"

Youth in Stip are educated in four primary schools. From educational institutions in the municipality include 5 schools. In Stip exists and private musical high school **Oksia**. The interest for music was great considering the fact that Stip is a city where opera was first performed and established the first music school. With the opening of the **University Goce Delchev** in Stip, a large number of young people from Stip, the region of the country have the opportunity to acquire university education right in our municipality. Although founded in 2007, the University has **13 faculties** and one Higher school. In just 3 years the University has managed to attract **8000 students** represents a record that should accompany the spread of Stip's University.

The two rivers flowing in Stip. Greater is **Bregalnica** which on the way to flow of the River Vardar passes through Stip. Smaller again divides the city into two parts and called **Otinja**.

Bregalnica river..

Otinja river..

Isar fortress

With special captures rare archaeological **Bargala** is far from Stip 15 km. It covers an area of 5 hectares.

Isar Fortress is a special landmark for the city. It is elevation of 150 meters above the level of the river Bregalnica. In 2009 researchers discovered 30 meters from the tunnel that leads from the river to the top of the Isar. It confirmed the most telling Stips' legend to conquer the city through a secret tunnel under the Isar, who wrote in the 17th century and Turkish travelogue Evliya Chelebiya. Studies in the last period only confirm the deep history. The aim is to carry out conservation and rehabilitation of the fortress, which by the end of 2011 should be lit. The view is completely turned to the historical fortress Isar if stand at the entrance of the beautiful **building** of the municipality of Stip. It is located in the central part of town. It is situated on the left side of the river Otinja.

Завод Музеј Штип—репрезент на Македонската архитектура

Споменик на паднатите борци од НОБ

The area surrounding the city is suffering from deforestation which is contributing to the temperature extremes, summers being hot and dry with days above 40 °C (104 °F), and winters being cold and snowy (but short) and minimums going to -10 °C (14.0 °F). The soil is mostly sandy, and has large patches of red soil (Macedonian: Crvenica) which indicates large percentage of Iron in the soil. The geographical area of the city of Stip is bordered by the mountain Plackovica east, by the Krivolak valley south-east, the estuary of the river Bregalnica in the south-west, and by its alluvial plain in the north .

Isar..

Emir Kucuk bridge

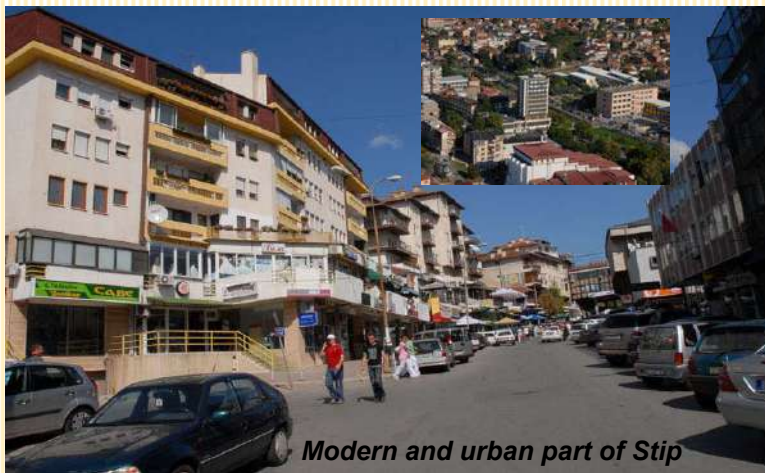

The inter-city services are provided by the public transportation company "Balkan Ekspres" (Balkan Ekspres) which has connections to all cities in Republic of Macedonia as well as some neighboring countries. The train station located in the northern suburb "Zeleznicka" provides links to Kočani in the east, and Veles and Skopje to the west. There is a large fleet of private taxi vehicles in the city, with very competitive prices. Generally, You can visit Stip traveling with the car on the highway M-5 (Stip-Kocani-Delcevo), and connection to the E-75 highway Stip-Veles. Travel direction in the region goes via R-601 (Stip-Plackovica) and R-526 that goes through the city and connects to freeway M-5.

Stip is the center of the **Eastern planning** area. The area of Stip is mostly mountainous and hill location. It is characterized by moderate continental climate with some Mediterranean influence on the change in climate. Winds are blowing throughout the year. From 365 days a year, in Stip, **270 days** there is a flow. This situation results in a predominantly clean air. In the last two years of Spanish, Slovenian and Italian companies have expressed interest in the exploitation of wind through the preparation of a field of **windmills** for energy production.

Near Stip is **Plackovica** Mountain. It is ideal for development of mountain tourism. Plackovica has the highest peak **Lisec (1754m)**, which is a challenge for many mountaineers. This is because the city is Mountaineering Association Lisec, and most common way to access the mountain starts right from Stip, via Mountain House Vrteska is going to the high position to the monastery of St. Gjorgji.

After the Balkan Wars, Štip and the surrounding territory was annexed by the Kingdom of Serbia. Events concerning the Kingdom of Serbia itself meant that Štip would shortly become a part of the Kingdom of Yugoslavia together with the rest of Vardar Macedonia. On 6 April 1941, when the Kingdom of Yugoslavia was attacked by Nazi-Germany, the city was bombed by German planes. During the Second World War the Axis-allied forces occupied the city until early September, 1944, after which it was taken by German troops. Štip was liberated on 8 November 1944. Because of this, Macedonia's modern republic recognises 8-th of November as '**Liberation Day**' in the city and municipality of Štip, it is thus a local holiday or city day).

Modern and urban part of Štip

WHAT DO YOU NEED TO KNOW ABOUT ŠTIP

In the middle of the River Basin **Bregalnica** in the heart of Eastern Macedonia, is the municipality of Štip. Situated between the heights of the **Isar**, **Merite** and **Kumlakot** along both banks of the dry valley of Otinja, is stretching Štip, which is eastern Macedonia center and one of the oldest Macedonian cities. Lie at an altitude of 300m.

It is spread on an area of **810m²** where according to the last census **47,796 people** lives. Of the total number of inhabitants of this area which represents 3.1% of the surface of Macedonia, there are representatives from various ethnic communities. Štip's multiethnic environment includes: 41,670 Macedonians, 12 Albanians, Turks in 1272, Roma 2195, 2074 Vlachs and others. Based on the density of population is: 81.95 resident of km². Covering this area, Municipality of Štip includes 71 settlements.

The hill **Isar**, with its early medieval fortress on top, dominates the city and provides for the common reference as -*The city under the Isar*.

Тиганскиот метален крст на тврдината Исар

Верска толеранција и соживот во Штип—Кадин Ана Џамија

There are different theories about the exact location of this settlement: F. Papazoglu locates it in the city of Štip itself; Blaga Aleksova mentions the locality **Kale** in the village of Krupiste, and V. Sanev offers the theory that Astibo stood at the location of present district **Star Konak** in Štip, on the eastern foot of mount **Isar**. This theory is supported by archeologist that discovered a series of archeological findings at this location: water supply installations, mining dugouts, a necropolis, marble workshop, also extending its location to Tuzlija and Gorno district.

During the second half of the 3-rd century BC the barbarian tribes, especially the Goths destroyed much of the northern settlements in the eastern part of the Roman Empire, among which Astibo as

well. However, a new settlement “**Estipeon**” - was soon founded on the same site which thrived though the late Roman and the **Early Byzantine** period. Between the 5-th and 6-th century AD the joint Slavic and Avar tribes attacks destroyed the Byzantine settlement, and the Slavic tribe of Sagudats permanently settled in this area, and gave the town its current name **Štip**.

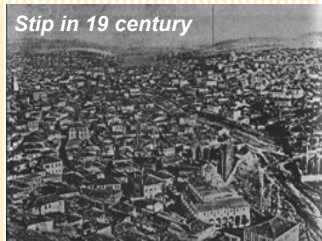
During the 10-th century, the Saints **Cyril and Methodius**, after creating the first Slavic alphabet, came to preach to the Slavic tribes in this area before continuing their route to Great Moravia, thus the Slavic population from this area were the first Christians among the Slavs.

Many rulers conquered the area of Štip during the early Middle Ages. Štip was part of the Tzar Samuil territories, after the Byzantine victory at the Battle of Kleidion it fell again under Byzantium until 1330 when the Serbian king Stefan Dečanski conquered it and incorporated it into the Serbian Empire. Serbian rule lasted only until 1395 when **Ottoman Turkey** conquered the area, and renamed the city to Ishtib and made it the capital of the local county. There is little information about the development of Štip during Turkish occupation which would continue for the next five centuries, interrupted only during 1689-1690 when the city was liberated by the Austrians for two years.

A BRIEF INTRODUCTION

Štip is the largest city in the eastern part of the Macedonia. As of 2002 census, it had a population of about **47,000**. Štip serves as a cultural and economic center of eastern part of Macedonia, and is the largest textile production center in the country, as well as the location of one of the state universities, "**Goce Delčev**" - Štip. The city of Štip is the seat of Štip Municipality. Štip is a significant cultural, educational, and economic center in east Macedonia. The textile and fashion industries are located in this town. The first known opera performance in Macedonia was held in Štip in **1925**. Today, a festival of popular music "Makfest" is held here each year. It is well known for "Štip Cultural Summer", near central core of the city, in famous **Novo Selo** (New Village) is the **Kezovica Spa** with its medical mineral springs (62 C degrees). Štip is the heart of east Macedonia. We hope that this sentences will help you to find challenge to visit Štip.

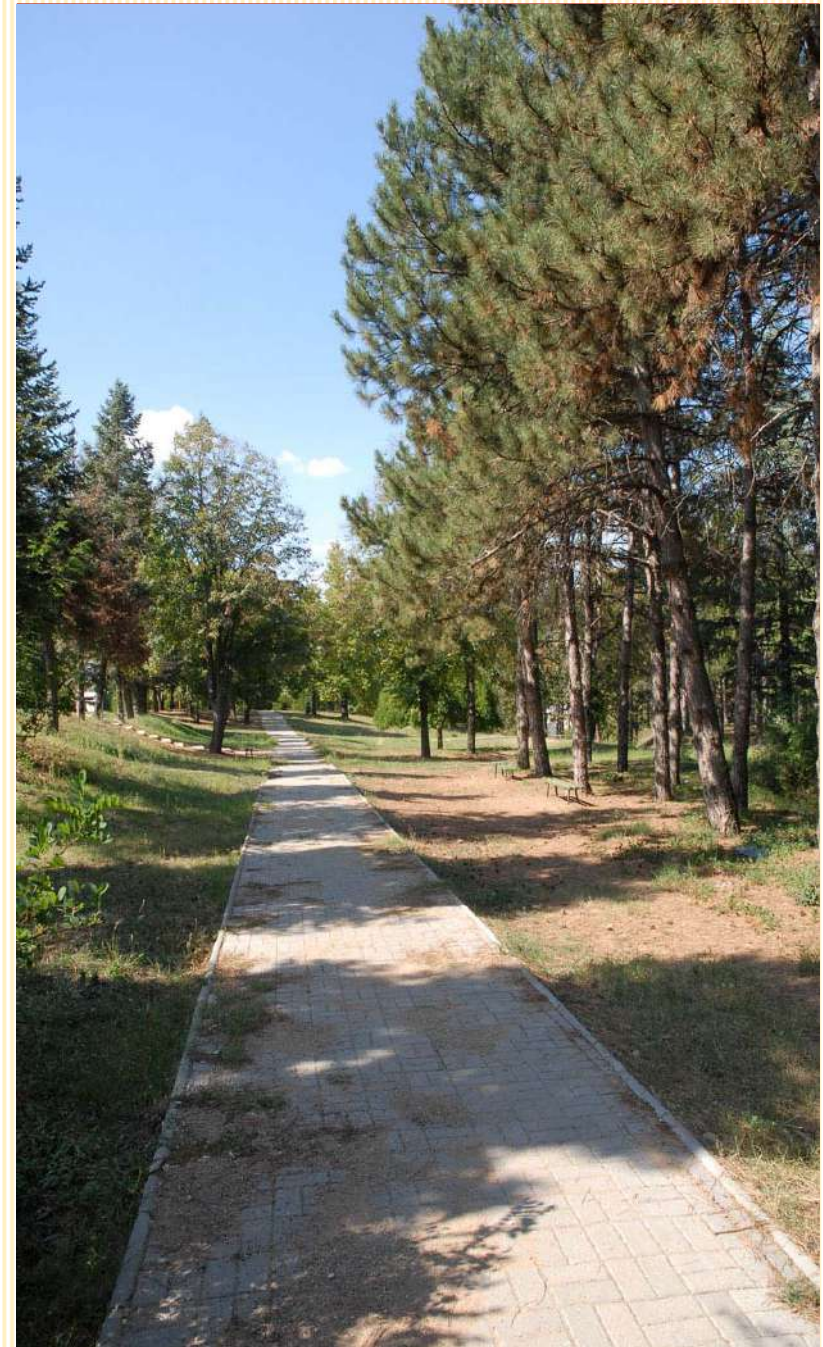
HISTORY OF STIP

Štip in 19 century

Štip (or Astibo / Astibos / Astibus) has it's heritage in being the ancient capital of the **Paeonian tribe** who were situated in the region west of the fertile river Axios basin, around the **fifth** and **fourth** centuries BC. The two tribes that lived along the river Astibo, an estuary to the Axios, were the Derrones, named after their god of healing, *Darron*, and the *Laeaeans*, who

minted their own heavy coins as a sign of their sovereignty following the example of the Greek city-states on Chalkidiki. Although these tribes were heavily weakened by the Persian invasion of 480 BC, led by King Xerxes I, they remained a formidable power and a well-organized people, renowned for the production of their exceptionally heavy coins with emblems including domesticated specimens of the wild aurochs for which Paeonia was also famous. They were absorbed into the Macedonian empire by Alexander I before 360 BC. The area itself is first mentioned in the writings of the historian **Polien** from the **3-rd century BC**, who talks of a river named **Astibo** which is presumed to be the river **Bregalnica** today. Polien also states that the Paeonian emperors were crowned in the vicinity of today's Štip. The first mention in written sources of a **settlement** in this area is from the time of the Roman emperor **Tiberius** 14-37 AD, when it is mentioned as an important settlement in the Roman province of Paeonia and the second stop on the Roman road from Stobi to Pautalia.

Шеталиште за млади и стари и зелена парк-зона на Суитлак

Скала кон врвот на Исарот

Dear visitors,

I'll start with a folk thought: "If you not go to the end of the road, why did you begin ?" From the position of Mayor, I am quite aware that my way has purpose and direction. For me there is no greater honour than to serve the citizens. I must pass way I start, to secure a better future for my citizens especially the young. It is clear what responsibility and what challenges are ahead of me. Indeed, no better way to acquire the reputation of the community to which belong, than directly as a Mayor to solve important problems of the citizens.

Stip is municipality which has always been administrative and economic centre in Eastern Macedonia. Opportunities that city offer are enormous....fantastic. Feel free to choose to invest. If you look for wind, you have it for windmills. If you look for water, we have bath Kezhovica with healing water, you look for land, air....Stip is place for you.

Stip is the city that I from the heart recommend it to those who have never stepped here. You'll be pleasantly surprised by the kindness that we have. You'll be amazed by the history we have. You'll be visually refined by the culture that we will present and pre-eminently by the friendship that we offer.

I hope that my words will be challenge for you....that next meeting will be in Stip for delicious "Stipska Pastramajlija", domestic vine and a nice word.

Warmly,

**Mayor of Municipality of Stip
d-r. Zoran Alexov**

D-r Zoran Alexov is born on 26.07.1964 in Stip. Primary and secondary education ends in Stip, while in 1988 he graduated at the Electro-Technical Faculty at Ss. Cyril and Methodius, on the department of informatics and automation. Master studies he finished in Maastricht, Netherlands in 1995 where he acquired the title of Master of Business Management. In 2005 obtains the title of Doctor of Information Sciences of Southwest University "Neofit Rilski" in Blagoevgrad.

In the period 1988-1996 as a professor of computer science he teaching in the Secondary School "Slavcho Stojmenski in Stip, while in the period 1996-2004 he was lecturer in the subject fundamentals of computer science at the Faculty of Pedagogy" Goce Delchev "Stip. In September 2007 he was elected assistant professor for group of subjects in the field of computer science at the University American College in Skopje.

From 2006 held the post of Director of Central Register of Republic of Macedonia and in the local elections in 2009 was elected as a Mayor of the Municipality of Stip. He speaks English and Bulgarian.

Zoran Aleksov is married and father of two children.

MUNICIPALITY OF STIP

In English Please!

Municipality of Stip
Touristic Guide 2009

Basic information about the past, present and the future of Municipality of Stip.

Dedicated to all tourists, adventurers, investors, businessmen, fun searchers and accidental passangers in our city of Stip.

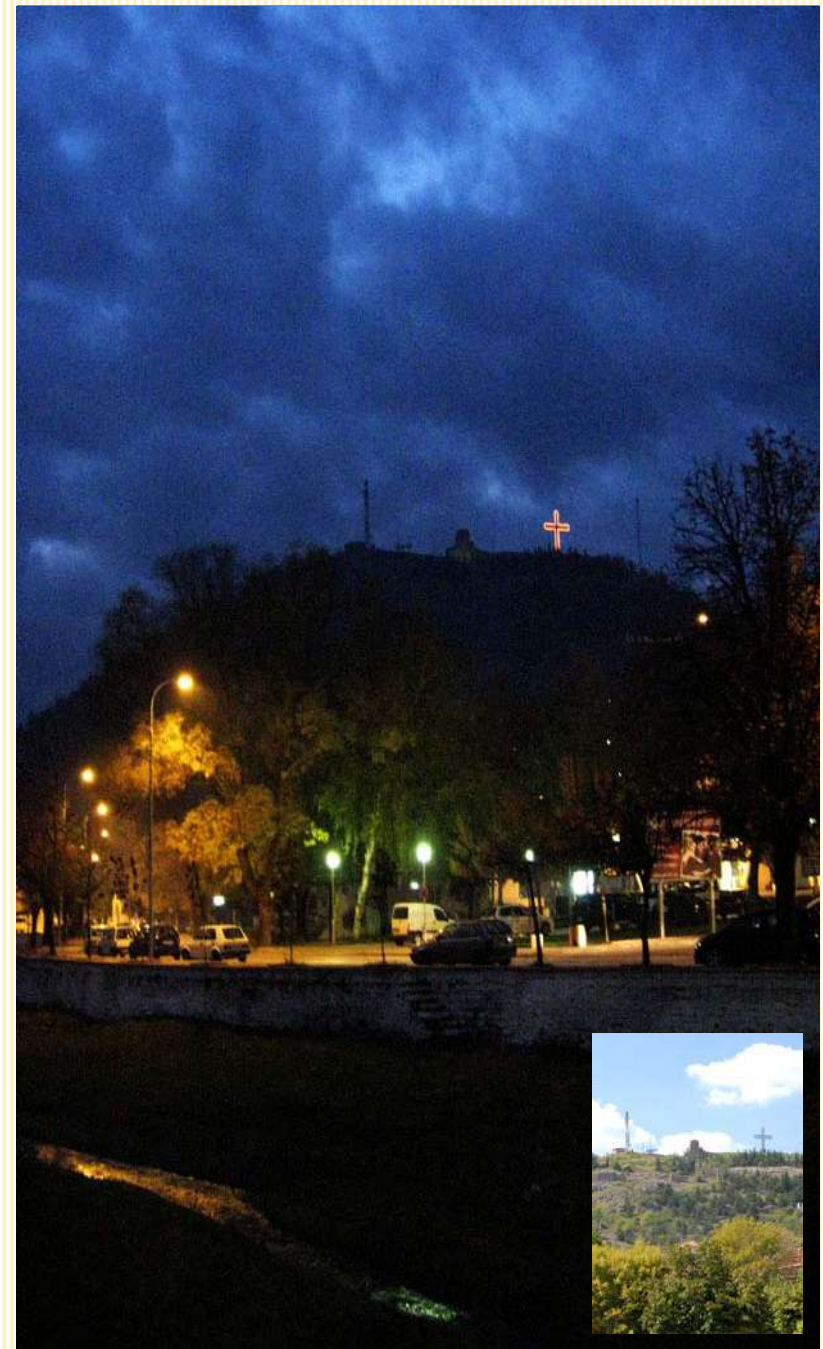

Mayor: d-r Zoran Aleksov

Str: Vasil Glavinov bb / 1000 Stip

Republic Of Macedonia

++389 (0) 32 22 66 00

Поглед кон Исарот ноќе и перспектива дење

Влезната врата на црквата „Свети Никола“

Иконографија над влезната врата на црквата Свети Никола

ШТИП НАКРАТКО..

ПОВРШИНА: 893 км²
 ПОВРШИНА НА ГРАДОТ: 13,5 км²
 НАСЕЛБИ: 34
 БРОЈ НА ЖИТЕЛИ ВО ОПШТИНАТА: 47 798
 БРОЈ НА ЖИТЕЛИ ВО ГРАДОТ: 42 625
 ОСНОВНИ УЧИЛИШТА: 4
 ПОДРАЧНИ УЧИЛИШТА: 2
 СРЕДНИ УЧИЛИШТА: 4
 УНИВЕРЗИТЕТ: 1
 РАДИО СТАНИЦИ: 4
 ТВ СТАНИЦИ: 2
 КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР: 1
 ИНДУСТРИСКА ЗОНА: 2
 АЕРОДРОМ: 1

СТРУКТУРА НА ПОПУЛАЦИЈА

ШТИП Попис 2002	Вкупно	Македонци	Турци	Роми	Власи	Срби	Албанци	Бошњаци	Други
Вкупно	47796	41670	1272	2195	2074	294	12	11	265
Жени	23876	20935	612	1039	981	153	4	6	146
Мажи	23920	20735	660	1156	1093	144	8	5	119
Р.М. (%)	2,36	3,21	1,63	4,07	21,39	0,83	0	0,06	1,26

ГЛАВНИ ИНДУСТРИСКИ КОМПОНЕНТИ

ТЕКСТИЛНА ИНДУСТРИЈА: Над 60 модни конфекции имаат вработено над 50% од работната сила во Штип. Штип примарно е познат како град на текстилството. Најголем дел од производството се извезува во Холандија, Белгија, Германија. Штип е град и на познатиот бренд **Астибо** што повторно е актуализиран преку конзорциум од неколку моќни текстилни фабрики. Меѓу водечките капацитети се издвојуваат модните конфекции: **Албатрос, Кит-Го, Модена, Мавис, Максима, Грација, Беас-С, Бритекс, Штипко, Штип-текс, Лонгуров, Вивенди, Д&А, Амареа, Анатекс, Ангротекс, ЕАМ, Милано, Вабо, Зогори, Метро Премиер, Текстил Инвест-Деним, Текстил Логистик, Ескада** и многу други.

КОЖАРСТВО: Најпознат бренд од чевларската индустрија е фабриката за обувки **АД Баргала**. Во Штип обувки се произведуваат и во капацитетите на **Ева Мар Ева** и **Оливети**.

ТРАДИЦИЈА (НАРОДНИ И ВЕРСКИ ОБИЧАИ)

Штип може да се пофали со длабока традиција, вкоренета со векови. Посебно значајни се верските обичаи, поврзани со прославата на одредени празници или светци, но постојат и такви што се карактеристични само за Штип.

СВЕТИ 40 МАЧЕНИЦИ

Секој 22 март штипјани се искачуваат на градското кале Исар. На денот на пролетта постои стар обичај да се собираат и фрлаат 40 каменчиња од Исарот. Последното, 40-тото, се чува. При слегувањето од Исарот, потребно е човек да се поздрави со 40 лица. Откако и тоа ќе се стори, 40-тото каменче се носи дома и се става под перница пред спиење. Постои народно верување дека ноќеска на сон оној што го стави каменчето под перница, ќе го види својот иден брачен сопатник.

КОЛЕДЕ

Еден од најстарите верски обичаи што длабоко се вселил меѓу штипјани е пеењето на коледарски песни од страна на децата и палењето на коледарските огнови што е проследено со многу пропратни обичаи како што е пиене вино, кршење погача и слично.

БОГОЈАВЛЕНИЕ ВОДИЦИ

Редовен христијански верски празник што се слави и во Штип. На овој ден се врши осветување на водите на реката Брегалница каде согласно традицијата се фрла крстот. Оној кој ќе го фати крстот, според верувањата цела година ќе има среќа и берикет. На Богојавление-Водичи свечената литургија ја води Митрополитот Брегалнички.

БОЖИЌ/ВЕЛИГДЕН

Двата најголеми христијански празници редовно се слават во Штип. Божиќ се слави во секој дом така што најважна е традиционалната вечера што се слави на бадник. Семејствата во Штип, согласно традицијата, го кршат лебот (кравајчето) и го делат меѓу себе.

Исто е и со Велигден. Штипјани се собираат пред соборната црква „Свети Никола“ пред полноќ. Масовно се одбележува најтрагичниот настан во христијанството, смртта на Исус Христос. Точно на полноќ штипјани традиционално го кршат велигденското јајце како симбол на воскреснувањето на божјиот син.

ГРАДЕЖНИШТВО: Бетон, Пелагонија, Слимко и Актива.

АГРИКУЛТУРА: Иако не спаѓа во редот на земјоделските региони, сепак, постојат капацитети што се особено важни. Поважни вински производители се: **Езимит вино**, **Имако** и **Винарија Аневски**.

ХОТЕЛИЕРСТВО: Хотел **Оаза** (во строгиот центар на градот), **Изгрев** (лоциран на влезот во Штип), **Гарни** и мотел **Ваго**.

ДРВНА ИНДУСТРИЈА: Познат по брендovите **Елан Трејд**, **Мебел Инженеринг**, **Бреза**, **Радодизајн**, и **Арадан СА**.

ПРОИЗВОДСТВО НА ХРАНА И ПИЈАЛАЦИ: Фабрика за масло **Брилијант**, фабрика за кондиторски производи **Мултикрем**, **Европа** и **Макпромет**.

МЕТАЛНА ИНДУСТРИЈА: **Метална**, **Биротехника**, **Еко солар**.

ТРГОВСКИ КАПАЦИТЕТИ: Познатите македонски маркет компании имаат свои капацитети во Штип. Словенечката групација **Туш** го отвори првиот маркет токму во Штип. Тука се и: **Тинекс**, **Кам маркет**, **Нада-Меркур**, **Џолев компани** и маркетите на **Макпромет**.

УГОСТИТЕЛСТВО: Егзистираат голем број на ресторани што нудат одлични специјалитети. Меѓу нив би ги споменале: **Даблин**, **Нецко**, **Заки**, **Универзитетски клуб**, **Сан Ремо**, **Гроф**, **Чардак**, **Бизнис**, **Казабланка**, **Штипска куќа**, **Верона**, **Рома**, **Мал одмор** и други. Од кафулињата меѓу познатите се: **Сквер**, **Fashion**, **Passa**, **Версај**, **Џез-Арт**, додека за брза храна се издвојуваат: **Хамби**, **Бамби**, **Стојанче**, **Тасе** и други. Ноќна забава нуди дискотеката **Кабаре**.

НАЈПРОФИТНИ ШТИПСКИ ФИРМИ ВО 2008

Според извештаите објавени во 2008 год., најуспешна фирма во Штип е фабриката за производство на масло за јадење „**Брилијант**“. Чистата добивка била околу 5 милиони евра. Веднаш зад него е кабелскиот оператор „**Роби**“ со профит што изнесува 854 000 евра. Трет е „**Центар дизајн**“ со 771 000 евра, а четврта е „**Семак Фешан компани**“ со 525 853 евра. Петта на листата е „**Текстил Логистик Македонија**“ со 521 553 евра заработувачка. Шеста на топ листата е „**Нико 2002**“ со 415 804 евра. „**Змај промет**“ што за една година заработил 390 206 евра е седми на листата. Осма е „**Беас АБС**“ со 381 184 евра, деветта е „**ФАМ Моде**“ со 359 405 евра и десетта е „**Езимит вино**“ со 335 296 евра. Сите заедно во 2008 заработиле над 10 милиони евра. Во книгата на најуспешните 200 фирми во државата во 2008 год. од Штип влегла само Фабриката за масло „**Брилијант**“.

МОЖНОСТИ И ПРОЕКТИ

ПОКРУПНИ ДРЖАВНИ ПРОЕКТИ:

Согласно одлука на Владата на Р.Македонија во 2008-2009 год. турската компанија ТАВ треба да изгради **карго-аеродром** во близина на Штип со тенденција во текот на следните 10 години да прерасне во главен цивилен аеродром. Планирана е изградба и на патниот правец **Штип-Миладиновци** со кој патувањето до главниот град, Скопје, ќе се скрати за триесетина километри.

Министерството за култура во соработка со Општина Штип треба да го уреди просторот околу тврдината **Исар** со адекватна осветленост.

Предвидено е и уредување на коритото на река **Брегалница** (со поддршка од Македонската Влада), така што целото корито на реката

ќе биде регулирано. Проектот започна во јули 2009 год., а ќе се реализира дополнително со поддршка на Владата на Р. Македонија. Концептот предвидува мини-вештачки акумулации. Конкретно коритото на Брегалница на влезот во Штип кај т.н Емир Кучук султановиот мост ќе се претвори во голем парк, соодветно украсен со канделабри, пешачки патеки и др. Брегот на Брегалница зад градскиот Исар, предел со клисурски аспекти, исто така треба да добие соодветна пешачка зона.

ПРЕКУГРАНИЧНА И МЕЃУОПШТИНСКА

СОРАБОТКА:

Општина Штип упорно работи на евидентирање на бесправно изградените објекти. За таа цел е изготвен меѓуопштински проект за општините Штип и Карбинци. Во тек е постапка за обезбедување на средства за имплементација на проектот. Прекуграничната соработка се заврстува со општина Карбинци со цел рационално искористување на ИПА-фондовите.

КУЛТУРА:

На почетокот на 2010 год. ќе се креира соодветен центар што ќе ги обедини на едно место сите културно-забавни настани во организација на Општина Штип. Тука спаѓаат: манифестацијата **Штипско културно лето**, Фестивалот на музика **Макфест**, денот на градот **8 Ноември**, традиционалната **Пастрмајлијада**, новогодишните одбележувања, формирање на фолклорно-уметничко друштво и сл.

СОЧНА СТАТИСТИКА

Во 1797 година Штип имал 3000 жители, во 1807 двојно повеќе, а во 1837 речиси три пати повеќе или 17.000 жители. На крајот на 19-ти век (1899) Штип имал 20.900 жители ;

Во втората светска војна, Штип имал 45 села. До 2002 над 35 биле напуштени а останатите едвај имаат по 100 жители ;

Во 1924, рускиот музиколог Срегеј Михајлов ја изведе операта *Паљачи*, што претставува прва опера поставена во Македонија ;

Второт име за Штип е македонски *Манчестер*. По отворањето на Универзитетот *Гоце Делчев*, третио прекар на Штип е: Македонски Оксфорд ;

Во 1952 текстилниот гигант *Македонка* почна со работа со 120 работници. Три години подоцна бројот се искачи на 1224. Во златното време во 1987 Македонка имаше 5900 работници. Фабриката стана заштитен знак на текстилната индустрија на Штип ;

МК Астибо беше формирана во 1962 со 119 вработени. Десет години подоцна во 1972 Астибо имаше 2000 вработени а во 1987 го достигна рекордот од 4800 вработени. Астибо престана со работа во 1990 година. По пауза од 18 години, брендот Астибо е пред ново раѓање ;

Денес, 5610 граѓани (околу 40 % од сите вработени) работат во 58 фирми од текстилниот сектор. Текстилството се уште е главната индустриска гранка на Штип ;

Потребни се 45 минути да се сошијат пар панталони кои чинат 1.5 евра, во споредба со 30 минути за една кошула која чини 1.3 евра ;

Штип е град со најмногу текстилни фабрики. И покрај ефтината облека од светско производство, квалитетот на Штипскиот текстил е препознатлив во цела Европа ;

КАДИН АНА ЦАМИЈА

Кадин Ана Цамија е главен верски објект на муслиманската популација во Штип. Додека цамијата Хуса Медин Паша има историско значење, Кадин Ана Цамија е во употреба и служи како објект во кој припадниците на исламската вероисповед ги извршуваат своите муслимански верски обичаи. Изградена е во 19 век, но прецизни податоци за

тоа нема. Првобитната форма и надворешност на Цамијата се променети, со оглед на естетските градежни зафати што беа преземени пред неколку години.

ГРАДСКИ ПЛОШТАД „СЛОБОДА”

Историски гледано, локацијата во строгиот центар на градот, спроти ООУ „Ванчо Прке” од десната страна на реката Отиња, отсекогаш било на еден начин природна локација за градски плоштад. Локацијата е регистрирана и на некои архивски фотографии, а разликата е во тоа што по 70-тите години Градскиот плоштад е уреден со мермерни плочки. Но забот на времето веќе оставил длабоки траги на Градскиот плоштад што ќе биде реконструиран. Според планот на Локалната самоуправа, уредувањето и реконструкцијата на Плоштадот ќе биде дел од поголемиот проект што ќе опфаќа и реконструкција на улицата *Ванчо Прке*. Со современата и модерна адаптација, Градскиот плоштад ќе стане пристојно место за посета во Штип, не само за туристите и посетителите, туку и на самите штипјани.

ЕНЕРГИЈА:

Во 2009 год. е пуштена нова трафостаница од 110 кв. Постои голем интерес за инвестирање во обновливи извори на енергија. Штип е познат како ветровито подрачје и една од трите најдобри локации за изградба на фарма на ветерници. Изготвена е студија, а како резултат на поволните услови постои заинтересираност од словенечки шпански и канадски фирми за конструирање на ветерници.

Се работи на проекти за илуминација на галеријата Безистен, како и комплетна замена на градските светилки со штедливи и економични.

Изготвена е физибилити студија за енергетска ефикасност за СОУ „Коле Нехтенин” така што во моментот сериозно се пристапува кон изнаоѓање инвестиции.

ЛОКАЛНИ ПРОЕКТИ:

Согласно планираните проекти во периодот 2009-2013 значително внимание ќе се посвети на уредување на коритото на река *Отиња* со овозможување на нови паркинг простори. Планирана е и обнова на градскиот плоштад како дел од поширокиот проект за уредување на улицата *Ванчо Прке* што треба да се претвори во пешачка зона, ослободена од автомобили и сообраќај.

Ефективно менаџирање со водоводната дистрибутивна мрежа на општина Штип е една од приоритетни цели за што е аплициран соодветен проект за обезбедување на средства. На тој начин, ќе се реконструираат 15 км од водоводната мрежа. Започната е изградба на колектор што ги поврзува населбите Балканска и Чардаклија. Воедно, изготвени и аплицирани се проекти за реконструкција на канализационата мрежа на пет штипски улици.

Интензивизираната соработка со бизнис-секторот придонесе Локалната самоуправа за кратко време да постави нови детски лулашки и да ги реконструира постојните. Од страна на ЈП Исар се изградени две зелени површини. Едната е пред Трговски центар Дујле, другата што зафаќа огромно пространство претставува нов рекреативен парк во нас. Баби.

Репроценката на данок на имот и обновување на базата на податоци за недвижен имот на подрачјето на општина Штип е уште еден успешен проект на Локалната самоуправа. Ова се имплементира од јули годинава со цел да може да се реши проблемот со бесправно изградените објекти.

ИСАР

Месноста *Хисар* претставува карпест рид, висок 120 м. Над устието на Отиња во Брегалница, на западната периферија на денешен Штип. Стратешката положба на Хисар ја забележале Римјаните. Местото Астибос археолошки е потврдено со бројни камени споменици од 2 до 6 век. Од тие векови потекнува и голем тунел, пробиен низ гранитни карпи, од врвот на Хисар до западното подножје во ниво на Брегалница. Во источното подножје на Хисар се регистрирани остатоци од

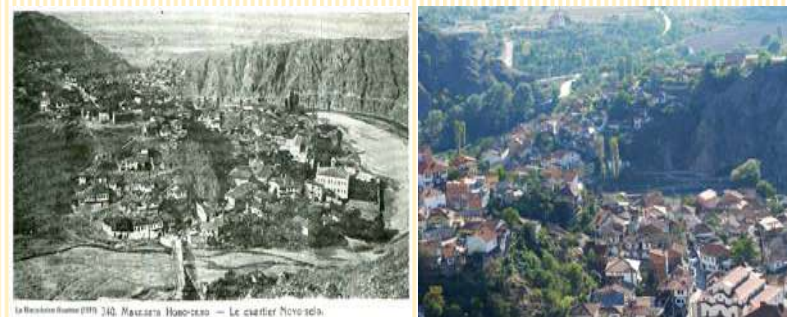
ранохристијанска базилика со капители, од 6 век. Тврдината што денес се гледа на Хисарот потекнува од 14 век. Сидовите и се градени во плочест слог залиени со многу малтер, а широки се само 1,3 м. Само одделни партии се помасивни. Тврдината се состои од два дела, опкружени со одделни ѕидни појаси. Тоа се:

1. **Дворецот (замокот)**, поставен на највисокиот дел на ридот. Долг е 106 м., а широк до 20 м. Северниот дел на просторот завршувал со триаголна кула што денес е урната. Во северниот дел и на јужниот дел на оградениот простор се гледаат две цистерни за собирање дождовница. На средината од источниот ѕид (кој максимално е урнат) стои главната кула (донжон). Покрај неа, од јужната страна стоела порта за влез во замокот, а на северната страна на кулата е потпрена стражарската куќа за внатрешната (удвоена) порта. Низ оваа порта се влегувало од предниот двор во дворот на палатата.

НОВО СЕЛО

Едно од најстарите населби во Штип е Ново Село. Иако точни податоци за периодот на формирањето на населбата нема, се претпоставува дека како посебна населба Ново Село постоело уште пред **тринаесеттиот век**.

Дека е така, потврдуваат и големиот број на цркви што потекнуваат токму од овој период како што е најстарата црква во овој реон, **Свети Спас**. Во периодот на 13 и 14 век Ново Село било вакаф на султанот Бајазит. Потоа со доаѓањето на султанот Мурат Втори, Ново Село е прогласено за војничка и чуварска населба и добива посебни права и привилегии.

Ново Село некогаш..и сега

Од периодот на неговото формирање во Ново Село живеело исклучиво христијанско население. Тоа го потврдува и пописот од 1519 година, според кој овде живеело 21 христијанско семејство. За турското население Ново Село било забранета територија. Овде Турчин не смеел ниту да помине, а ако, евентуално, занокил, жив утрото не го дочекувал. Проблеми немале само оние кои доаѓале со добра намера.

Во периодот на 19 век Ново Село игра клучна улога во буђењето на националната свест кај македонскиот народ, особено по учителствувањето на Даме Груев и Гоце Делчев. Низ историјата Ново Село се споменува како родно место на многу истакнати македонски дејци. Дел од нив местото во историјата си го нашле. Дел, пак, се предмет на најразлични контраверзии. Имено, овде се родени: Михајло Апостолски, Тодор Александров и Ванчо Михајлов. Едни од најпознатите стари штипски семејства, чие потекло е од Ново Село, се: Чепреганови, Мијалкови, Хаџи Кимови и многу други.

За штипско Ново Село се плетат многу легенди, кои несомнено го сместуваат како своевидно богатство на градот Штип што особено плени со старата архитектура видлива на секој чекор.

СПОМЕНИК НА ПАДНАТИТЕ ОД НОБ

Штипјани активно се вклучуваат во НОБ. Во екот на Втората светска војна во отпорот против фашизмот се вклучуваат околу 2000. При тоа околу 814 лица ги загубиле животите од кои 88 во директен судир со непријателот. Во чест на загубените животи во 1974 год. тогашното Собрание на Општина Штип подигна Меморијален споменик на паднатите борци во НОБ. Споменикот е идејно решение на архитектот Богдан Богдановиќ и истиот се наоѓа на источната страна на Исарот.

СПОМЕНИК НА ЕВРЕИТЕ

Во чест на депортираните Евреи од Штип во 1985 год. е подигнат споменик. Споменикот е дело на уметникот Методи Андонов и го симболизира животниот пат на Евреите. Линијата на животот е прекината на 11 март 1943 год. кога 551 лица се депортирани од Штип и убиени во концентрациониот логор Треблинка. Споменикот се наоѓа до зградата на Заводот и Музеј-Штип.

СПОМЕНИК НА ХЕРОИТЕ ОД КОНФЛИКТТОТ ВО 2001

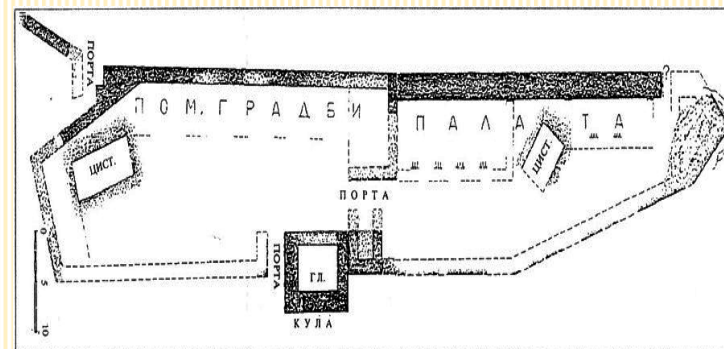
Конфликтот од 2001 год. остави три штипски семејства без своите храбри синови. На **4 март** 2001 год., калетанот **Кирчо Димитровски** (33) загина во реонот на село Танушевци. Беше оженет и зад себе остави два сина. На **3 мај** 2001 год. околу 5:40 часот припадници на АРМ во село Ваксинце, Кумановско, влегоа во заседа од група терористи. Во престрелката смртно беа ранети двајца војници. Загинаа **Димитар Двојаковски** (29), војник по договор, оженет и татко на еден син и **Влатко Петров** (24), војник по договор од село Чардаклија, Штипско. Општина Штип никогаш нема да ги заборава своите синови, кои загинаа за мирот и безбедноста на Македонија. Во местноста Суитлак и во штипската касарна беа подигнати споменици во нивна чест.

2. Стопанскиот дел на замокот (*цвингер*) се простира на падините и тоа: северно, источно и јужно од дворецот, на простор долг 250 и широк 50 м. Поради поголема сигурност во случај на напад, две порти биле поставени бочно во насока на обзидот. Најлесен пристап постои од север, по тесниот срт што се спушта кон реката, но на тој дел обзидот е максимално урнат.

Во воените операции против Самуил, византискиот цар Василиј II во 1014 год. ја освоил тврдината Штип (фрурион Стипеион). Потоа долго време нема вести за Штип. Во 1282 год. кога Србите ја поместиле границата, Брегалничкиот регион е целосно освоен од Србите во 1328 година. Несомнено, откако Србите завладеале со Штип, била обновена и тврдината, но не веднаш. Турците го освоиле Штип во 1385 год. (според Ф.Бабингер) и најмалку два века во Хисарот држеле воена посада. Во 1530 имала 17, а во 1573 год. 11 стражари.

Во своите патни белешки Хаџи Калфа и Евлија Челеби велат дека Хисарот во Штип во тоа време (17 век) бил запустен. Потоа тврдината веќе никој не ја користел.

Цртеж на тврдината Исар кога била во функција на одбранбена цитадела

СААТ КУЛА

Штипската Саат-кула е споменик на културата од 17 век и е под заштита на државата. Штипјани ја знаат како Саат-кула, а таа е, всушност, Бегова кула. Историјата укажува дека кулата била изградена од турски бег, кој живеел во Штип, но неговото име не останало запишано. Тој ја направил кулата за да го заштити семејството во кризни времиња. На објектот имало и пушкарници и балкон, а еден век подоцна на кулата бил поставен и часовен механизам. Дел од кулата бил урнат во 1934 год. Според едни толкувања, уривањето било од безбедносни причини. Според други, тоа било резултат на немирот кај пошироката околина од силното отчукување на часовникот.

Според ракопис на еден од одржувачите на Саат-кулата, таа датира од 1650 год. и е поврзана со легенда. Некој турски бег се заљубил во убавата штипјанка Анка. Сакал да ја потурчи и во тоа бил мошне упорен. Таа за да се ослободи од него, рекла дека ќе се потурчи, но тој за возврат на градот како секавање да остави убав спомен. На пример, една кула која ќе биде и градски саат. Анка мислела дека бегот ќе се откаже од нејзината љубов. Меѓутоа, Турчинот, бидејќи бил заљубен во убавата Анка, за сосема кусо време ја изградил кулата и ја одвел со себе младата штипјанка.

НУ ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРА „АЦО ШОПОВ“

НУ Центар за култура „Ацо Шопов“ во Штип е изграден во 1979 год. и располага со корисна површина од 3100 м², од кои 410 м² отпаѓаат на сценскиот простор. Центарот располага со голема сала со 615 седишта и мала сала, односно сцена со 120 седишта. Во рамките на приредувачката дејност во Центарот се организираат манифестации од областа на музичко-сценските уметности, драмската, ликовната, литературната, како и најразновидни општествени и културно-образовни форми (предавања, трибини, академии). При Центарот за култура како матични форми работат: Драмското студио, Ликовното студио и Хармоникашкиот оркестар.

Во Центарот традиционално се организираат следните манифестации: Биенално студио за цртеж „Во чест на поетот“ (посветено на Ацо Шопов), Фестивалот на музика „Макфест“, „Екран-театар фест“ и др. Во просториите на Центарот се сместени уште и: Културно-просветната заедница, Друштвото за наука и уметност, Списанието „Дело 74“, и др. Годишно во Центарот се организираат околу 130 манифестации. Своевремено во дел од објектот се наоѓаше Домот на АРМ, но по формирањето на Универзитетот „Гоце Делчев“ , просториите беа отстапени на Ректоратот на Универзитетот.

Спомен соба на поетот Ацо Шопов

НУ БИБЛИОТЕКА „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“

НУ Библиотека „Гоце Делчев“ има два епитета - национална и регионална библиотека со матична и депозитна дејност. Започнала со работа во 1872 година како читална, со доброволни прилози на штипски донатори. Во 1972 година прераснува во Народна библиотека и го добива името на големиот македонски идеолог, Гоце Делчев.

Денес е регионална и национална библиотека, чија дејност ја покриваат не само општините Штип и Карбинци, туку и источниот регион на Р. Македонија. Библиотеката е од отворен тип. Книгите, весниците и другите изданија им се достапни на читателите секој ден во неделата од 7 до 19 часот. Во нејзиниот состав работат одделенијата за: деца од претшколска и школска возраст, за возрасни, за обработка на монографски публикации и за периодични изданија, за депозитна литература и музикалии и Одделение за матична дејност.

Во рамките на Библиотеката функционира и француска читална што располага со 850 книги, списанија, ЦД-ромови и касети на француска музика, како и околу 20 видео-касети со воспитно-образовна содржина. Сите активности француската читална ги остварува во соработка со Францускиот културен центар во Скопје.

Основни карактеристиките на дејноста на НУ Библиотека „Гоце Делчев“ - Штип се: систематизација и класификација на книжниот фонд по НДК системот; организирање на пропагандни активности за популаризација на книгата; тематски изложби од сите видови и др. Посебно достигнување е издавачката дејност на Библиотеката, како и издавачката дејност на Литературниот клуб „Искра“ што работи во составот на Библиотеката повеќе од две децении.

ХУСА МЕДИН ПАША ЏАМИЈА

Џамијата Хуса Медин Паша е изградена на рид на левата страна од градот. Објектот е познат и како црквата *Свети Илија* бидејќи се верува дека е изградена на основите на древен христијански храм. Според легендата, џамијата била изградена во 17 век. Се верува дека црквата посветена на Свети Илија била изградена помеѓу 13 и 14 век. Веднаш до џамијата се наоѓа гробот на Хуса Медин Паша.

БЕЗИСТЕН

Во центарот на Штип се наоѓа објект што по својата архитектура потсетува на средновековен исламски пазар. Се вика Безистен. Името потекнува од турски збор што во превод значи: пазар. Нема точни податоци за изградбата, но се претпоставува дека датира од времето помеѓу 16 и 17 век. Бил користен како пазарен центар за размена и продажба на разни стоки. Безистенот бил уништен во пожар за време на војната помеѓу Австрија и Турција. Безистенот е изграден од полн камен. Има правоаголна основа и три издвојувања во висина, од кои последната е куполата. Во внатрешноста има три простории и впечатлив свод, односно купола. Секој од ѕидовите има мали прозорци за да може во внатрешноста да влегува светлина. Денес објектот се користи за културни перформанси: изложби, промоции на книги, сликарски дела, мини-концерти и сл.

УЧИЛИШТЕ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ”

Во дворот на црквата „Св. Богородица” во Ново Село се наоѓа училиштето во кое македонскиот револуционер Гоце Делчев работел како учител. Веднаш до училиштето е и куќата во која живеел во тоа време. Училиштето „Гоце Делчев” се реновира и во него ќе биде сместен Ректоратот на Универзитет „Гоце Делчев”. И покрај реконструкцијата, Гоцевото училиште ќе го задржи историскиот пре-

познатлив изглед. На една од страните на училиштето (онаа што е свртена кон црквата) постои релјеф во чест на Гоце Делчев.

ЦРКВА СВЕТА БОГОРОДИЦА (НОВО СЕЛО)

Црквата „Света Богородица” се наоѓа во Ново Село. Таа е едно од ремек-делата на познатиот македонски мајстор Андреа Дамјанов. Има форма на базилика со трокатни нивелации што му даваат посебен облик на кровот. Внатрешноста е богато украсена со растителни мотиви и животински фигури. Иконостасот е прекрасен дрворез. Според знакот што се наоѓа над влезот од јужната страна, црквата била реновирана во 1850 год.

Според кажувањата на штип-јани, браќата Дамјанови ја граделе црквата 31 година. Каменот бил влечкан со дрвени коли, а бил обра-ботуван рачно. Била формирана галерија на ретки икони на вториот кат. Денес

таму има машки и женски олтар, бидејќи во црквата живееле и калуѓерки. Црквата имала скришно место каде револуционерот Гоце Делчев се криел. Во ѕидовите на храмот се лоцирани уште две места во кои се криеле околу 30-тина други лица. Користејќи го тунелот што постоел под тронот на Архиепископот во црквата, а кој водел до куќите, востаниците се криеле и бегале од Турците.

ЦРКВА СВЕТИ СПАС

На едно израмнето карпесто плато, на левата страна од реката Отиња, е поставена црквата „Свети Спас”. Оваа црква со својата тивка убавина постојано го привлекува погледот и вниманието на минувачите. Тоа е еднокорабна црква за која се смета дека ја подигнал војводата Димитар во 1369 год. Живописот од XIV век не е

сочуван. Второто живописување било изведено во 1601 год., од страна на зографот Јован, кој се потпишал на грчки јазик. Околу неа има некропола со гробови со различна временска припадност.

Локалитет *Трнарица* со ископините

Остатоките на т.н. *Славе Македонски*

Изложените коски во *Заводот и Музеј-Штип*

НАРОДЕН ТЕАТАР-ШТИП

Во 2001 год., Народниот театар прослави 50 години постоење.

Иако корените му се некаде во текот на **1949 год.** кога е формиран како областен театар, вистинската театарска дејност почнува за две години.

Први носители на театарската дејност биле даскалите или учителите, кои своите претстави ги реализирале со своите ученици. Тоа било голема можност да се најдат млади таленти, кои професионално ќе направат уметност од актерството на штиците што живот значат.

Во тие пет славенички децении Народниот театар во Штип настапувал во стотина градови во земјата и странство. Премиерно се прикажани над 300 претстави и околу 5 000 репризи. Според статистичките показатели, во тие пет децении постоење репертоарот на штипскиот Народен театар го следеле еден милион гледачи. Штипскиот Народен театар продуцирал стотина квалитетни претстави, но и имиња од особена важност за македонскиот театар.

ЗАВОД И МУЗЕЈ-ШТИП

Заводот и Музеј е формиран во 1950 год. како градска институција, а во 1955 год. прерасна во Музеј на штипскиот крај. Заводот и Музеј поседува повеќе збирки и фондови од областа на археологијата, етнологијата, историјата, историјата на уметноста и современата македонска уметност. Тежиштето на активностите на

Заводот и Музеј е насочено кон:

- Истражувачки работи и набавка на музејски материјал;
- Стручно-музеолошка обработка;
- Заштита на материјалот и културно-историските споменици;
- Културно-образовна и воспитна дејност.

Заводот и Музеј презема активности за одржување на Галеријата на икони во црквата Свети Никола, истражување и делумна реконструкција на античкиот град Бургала и археолошки ископувања.

Како резултат на ваквите активности на локалитетот Грнчарица во близина на селото Крупиште беше откриена ранонеолитска населба. При работа на хидросистемот Злетовица беа откриени предмети и керамика што датираат од времето на неолитот, околу 6000 години п.н.е. Утврдено е дека на локалитетот се констатирани два културни хоризонта од кој едниот од II-III век по Христа, а вториот културен хоризонт му припаѓа на неолитот. Малку подалеку е откриен каменот на кој првата организирана човечка заедница на македонска територија од кремен ги изработувала орудијата за живот. Врз основа на движниот археолошки материјал, откриената населба претставува најстара неолитска населба во Република Македонија. На истата локација беше откриен скелетот, кој го доби уметничкото име **Славе Македонски**. Според анализата на коските на Универзитетот во Глазгов во Шкотска, скелетот датира од 7745 год. што го прави еден од најстарите скелети во Југоисточна Европа. Во Заводот и Музеј во Штип може да се посетат историски постановки на вредни експонати (керамика, бронза, сребро, монети и слично) пронајдени во изминатиот период.

ЕМИР КУЧУК СУЛТАНОВ МОСТ

Ова е мошне важен историски споменик на градот. Се наоѓа на самиот влез во Штип. Според податоците, мостот бил изграден во 1672 год. и спаѓа во ретките примероци на турската архитектура. Мостот го добил името по султанот Кучук Емир. За време на првата Балканска војна преку овој мост поминувала демаркационата линија, која градот го делела на српски и бугарски дел. Населбите од левата страна на река Брегалница биле под бугарска власт, додека оние од десна страна потпаднале под српска окупација. Во минатото со оглед на големиот водостоп, мостот имал мошне важна комуникациска улога, но денес со намалувањето на водата во реката Брегалница, има повеќе историско-архитектурно значење.

359. Каменниот мост на р. Брегалица.

Мостот фотографиран во 1919 година

Емир Кучук Султановиот мост денес... По над 330 години

ГАЛЕРИЈА НА ИКОНИ

ЦРКВА СВЕТИ НИКОЛА

Желбата пред пошироката јавност да се презентира и да биде достапен до посетителите богатиот фонд на икони, како и сакрални предмети, а истовремено тие да бидат што подобро заштитени и негувани, придонесе да се оформи една галерија на икони сместена во галерискиот простор на црквата Св. Никола во Штип. Галеријата на икони е формирана во **1990 год.** Таа содржи голем дел од уметничките ракотворби од Брегалничкиот регион. Иконостасот на црквата е величествен и содржи многу вредни икони.

Постојат и полукружен свод што е зацврстен на четири основи во олтарот, а е наменет за богослужби. Иконите, иконостасот и останатите фрески се сметаат за своевидно културно-уметничко богатство, не само на црквата и на градот туку и на цела Македонија. Галеријата е збогатена со: рачно изработени икони од многу познати зографи, кои работеле на Истокот помеѓу 17 и 19 век, ретки и стари црковни книги, графирани сребрени крстови, метални и бакарни изграфирани чаши за богослужение и други вредни сакрални предмети.

Во **јужниот** дел на Галеријата има **29 икони** што датираат од 18 и 19 век од зографите: Џико од селото Осој, Константин и Петре Новев од селото Тресонце, Крсе Зографот од Велес, Адамче и други. Меѓу иконите се издвојуваат: *Природата на Исус, Свето Тројство, Свети Јован со житието* и други. Во **западното** крило на галеријата има 32 икони.

Поголемиот дел од нив датираат од 19 век. Автори на овие икони се: Данаил Коцов од Штип, Станислав Доспески и други. Поважни меѓу делата се иконите со наслов: *Исус Христос, Свети Никола, Света Богородица* и други.

Во **северниот** дел на галеријата поставени се **31 икона**. Тие се ремек-дело на Петре Новев, Исаија Дебарлија и Константин Андонов. Меѓу иконите особено се издвојуваат: *Свети Симеон, Света Мина и Крштевањето на Исус*. На **северниот** дел од иконостасот се наоѓаат 16 икони.

СВЕТИ ЈОВАН КРСТИТЕЛ

На десната страна на реката Отиња, на јужната страна на Исарот се наоѓа црква посветена на **Свети Јован Крстител**. Црквата е изградена во **1350 год.** Тоа е црквичка со една одаја.

Изградена е со поддршка на Јован Пробиштиповиќ во време кога сопственик на земјиштето бил деспотот Оливер. Денес

се видливи само фрагменти од фреско сликарството. Тоа е фреската на *Цар Константин* и *Царица Елена* што се наоѓаат на јужниот ѕид на црквичката.

АНТИЧКИ ЛОКАЛИТЕТ - БАРГАЛА

Античкиот град Баргала и понатаму е главен извор на материјал од антички период. Градот Баргала се споменува и во актите на Халкедонскиот собор од **415 год.** Името на градот се споменува и на еден натпис од 371 год., кој претставува спомен-плоча за подигање градската порта. Плочата е најдена во месноста *Ханче*, на левиот брег на реката Брегалница, во атарот на Општина Карбинци. Овој поменик

дава податоци каде се наоѓал античкиот град Баргала, како и за проблемите на границата на Македонија кон Тракија и Дакија. Името на градот е со тракиско потекло.

Старата античка населба со градски карактер со името Баргала се наоѓала кај Долни Козјак. Овој град при крајот на 4 век служел како воен камп на римските легији во поход на исток. Подоцна бил разурнат. Жителите подигнале нов град крај Козјачка Река кај Горни Козјак, што е потврдено со археолошки наоди. Овој град станал епископско седиште во **5-6 век**. Епископскиот град Баргала е разорен од аваро-аловенските напади, но брзо потоа бил населен. Црковната традиција на старото епископско седиште продолжило во словенскиот период на овој простор. Во поново време археолозите од Заводот и Музеј во Штип открија уште една базилика од ранохристијанскиот период што потекнува од 6 век. Со тоа Баргала има 3 базилики. Освен тоа, откриена е и винарија во североисточниот дел на ископините. Баргала и понатаму важи за еден од најважните античко-историски локалитети и бесконечна инспирација за археолозите од Македонија.

ЦРКВА СВЕТИ НИКОЛА

Еден од најрепрезентативните сакрални објекти во Штип е соборната црква Свети Никола. Изградена е од протомајсторот Андреја Дамјанов на местото на старата Сифиева црква посветена на Св. Никола (1341 год.), од протомајсторот градител Ѓорѓи Новаков - Џонгар. Постои натписна плоча вградена над главниот западен влез, чиј текст вели дека црквата била изградена во времето на Митрополитот Кустендилски и штипски, Игнатија, на 10 мај 1867 год. Градителот Ѓорѓи Новаков - Џонгар, инспириран од оствареното архитектонско наследство на Андреја Дамјанов и угледувајќи се на ренесансните и барокните влијанија, гради повеќе цркви во Македонија, Србија и Бугарија.

Црквата Свети Никола во 1919 год.

...и во 2009 год.

СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАИЛ

По патот што води кон тврдината на источната страна на ридот, се стигнува до црквата Св. Архангел Михаил што е средновековна црквичка, подигната во првата половина на XIV век, од страна на протосевастот Хрелја, а во 1334 год. е приложена кон Хиландар од страна на Цар Душан. Таа е еднокуполна црква, чија основа е со форма на впишан крст. Фасадата е декорирана со блокови од обработен камен, така што посебно се издвојува западната фасада каде се наоѓа единствениот влез во црквата. Впечатливо е и дворното место во кое се влегува преку камена порта со полукружен главен влез и два споредни-еден до друг.

Посетителите најмногу ги привлекуваат иконите на главниот иконостас. Ги има вкупно 67. Најголем дел од нив се направени од најпознатиот зограф на 19 век, поточно од 1890 год., Димитар Папрадишки. Освен иконите, во седум кутии изложени се псалми што се печатени во 19 век во

Москва, потоа Минеи (книги што ги опишуваат богослужбите за Света Богородица и другите светци, поделени во 12 месеци) и Евангелија по текстови на Светите Матеја, Марко, Лука и Јован. Во галеријата се изложени и неколку венчални круни што датираат од 19 век и други пратечки предмети од типот на путири (сребрени длабоки чашки за богослужба), сребрени лажици, крстови, сребрени светилки и друго.

Оваа галерија потекнува од 90-тите години, но постои уште една што е стара над 3 децении. Во галеријата во штипско *Ново Село*, која постои од 1972 год., собрани се 132 дела, збогатени со 90-ина икони од големиот иконостас, сместен во долниот дел на црковниот храм или вкупно **222 икони** и црковни предмети, изработени во период од 1861 до 1866 год. од познатиот академски сликар Станислав Деспотовски од Самоков. Тогашните црковни власти, Музејот во Штип и поединци, кои се занимаваат со црковна и културна дејност, ја дадоа иницијативата во црквата Пресвета Богородица да се востанови црковно-уметничка галерија. Тоа и се случи во 1972 год. Галеријата го презентира големото историско, црковно и ликовно минато на Македонија. Посебно место во изложбената поставка припаѓа на иконописната претстава на платно т.н **Чудотворната моќ на Богородица**, работена од зографот Теодосие од Велес. Другите свештеници во црквата заедно со жителите од штипско Ново Село грижливо ја чуваат Галеријата и целата црква. Во втората половина на 19 век се појавил уште еден зограф од Штип: Данило Коцев - Штиплијата. Тој во 1914 год. ја насликал во маслена техника композицијата **Полагањето на Христос во гроб**.

Во 1919 год. зографот Костадин Иванов Вангелов го насликал **Оплакувањето на Христа**.

Во галеријата се наоѓа и едно ретко дело **Обрезание Христово** што штипјанецот Данаил Коцев го насликал во 1895 год. Путирите, кандилата и другите предмети во Галеријата ја илустрираат умешноста на локалните кујунџиски работилници. Црковниот храм „Успение на пресвета Богородица“ се вбројува во првите црковно-училишни општини во Македонија.

